

laiškai *Lietuviams*

1957

RUGSĖJO MĖN.
SEPTEMBER

VOLUME VIII, NO. 8

TURINYS

MOKINYS IR MOKYTOJAS.....	225
LITUANISTIKOS MOKYKLA — A. Šimaitienė . .	226
TOLERANCIJA — Vysk. V. Brizgys . .	228
KODĖL AŠ PRARADAU TIKĖJIMĄ? — B. Markaitis, S. J.	230
SPRENDŽIANT GYVENIMO MĮSLĘ — Dr. J. Prunskis	234
VAKARŲ KULTŪROS KRIZĖ — P. Maldeikis .	238
FARIZIEJIŠKUMAS — E. Vasyliūnienė	242
ŠEIMA MODERNIZMO SŪKURIUOSE — J. Kidykas, S. J.	246
BAŽNYČIOS PULSO SIEKiant — A. Tamošaitis, S. J.	250
PAVYZDŽIO JĖGA — J. Vaišnys, S. J. ...	254
IŠ FILMŲ PASAULIO — B. Markaitis, S. J.....	256

Viršelio iliustracija: Čikagos Aukšt. Lituanistikos Mokyklos VII kl. mokinio Egidijaus Valaičio "Kilimėlio projektas" (tempera).

Šis "L. L." numeris yra skirtas paminėti Čikagos Aukštesniajai Lituanistikos Mokyklai, kuri šiais metais pradeda darbą naujai pastatytuose Jėzuitų namuose. Numeris yra iliustruotas šios mokyklos mokinių piešiniais.

"Laiškai Lietuviams" leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiūčio dvimėnesinį. Metinės prenumeratos kaina trys doleriai. Atskiras numeris 30 centų.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J.

Redaktoriaus Padėjėjas — Bruno Markaitis, S. J.

Administratorius — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos adresas:
5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois.
Telefonas: HEmlock 4-1677.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Tel. HEmlock 41677. Yearly subscription three dollars. Single copy 30 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

1957 RUGSĖJO MĖN.
(SEPTEMBER)
VOLUME VIII, NO. 8

MOKINYS IR MOKYTOJAS

VISĄ ŽMONIJĄ galima suskirstyti į dvi dalis: mokinius ir mokytojus. Tačiau galima sakyti, kad kiekvienas žmogus yra ir mokinys ir mokytojas, nes nuo gimimo iki mirties jis nuolat iš kitų mokosi, o kiti mokosi iš jo. Kūdikis mokosi iš motinos, o motina iš kūdikio. Studentas mokosi iš profesoriaus, bet ir profesorius gali daug ko pasimokyti iš studento. Kunigas žmonėms skelbia Dievą ir Jo mokslą, bet jam pačiam Dievas tampa suprantamesnis tada, kai Jį pažįsta iš tų žmonių, kuriems Ji skelbia. Kiekvienas žmogus, nori ar nenori, savo žodžiu, savo pavyzdžiu ir savo asmenybe nuolat moko kitus. Kiekvienas žmogus, nors jis būtų ir mokyčiausias, nuolat mokosi iš kitų, nors jie būtų ir maži kūdikiai, visiškai bemoksliai ar suvaikėję seneliai. Tai yra svarbus motyvas, dėl ko mes turime gerbti kiekvieną žmogų – juk jis yra mūsų mokytojas. Tai yra kiekvienam gražus priminimas, kad jis negyvena tik sau, bet kitiems – į jį visi žiūri ir iš jo mokosi; jis, ir mažiausiu žiburėliu būdamas, vis tiek šviečia kitiems ir padidina tą šviesą, kuri apšviečia visą Dievo sutvertą pasaulį.

LITUANISTIKOS MOKYKLA

ALDONA ŠIMAITIENĖ

Vienas ryškiausių Jėzuitų Ordino tikslų — rūpintis jaunimo auklėjimu. Lietuviai jėzuitai auklėjo mūsų jaunimą Vilniaus universitete, kuri jie patys įsteigė 1579 metais. Nepriklausomybės laikais nemaža jaunimo sėmėsi mokslą ir auklėjimą Kaulo Jėzuitų gimnazijoje. Susibūrus didžiausiai lietuvių tremtinių daliai Čikagoje, jėzuitai čia įsigijo kuklius namelius ir pradėjo dirbti lietuvių jaunimo organizacijose. Daugelis juos vis ragino steigti lietuvišką gimnaziją berniukams. Tačiau, gerai šį žingsnį apgalvojus, buvo jo atsisakyta, nes tokiam dideliui darbui trūko ir lėšų ir žmonių, o pagaliau ir lietuviškumo toje gimnazijoje negalėtų būti šiose sąlygose tiek, kiek norėtum. Todėl buvo nutarta lietuviško auklėjimo spragą užpildyti kitokiu būdu. Šiais metais Čikagoje tėvai jėzuitai pastatė gražius ir erdvius "Jaunimo namus", kiuriuose ras prieglaudą lietuviškos organizacijos ir Aukštesnioji Lituanistikos Mokykla.

Ši mokykla visą savo gyvavimo laiką naudojos lietuviškų parapijų svetingumu, bet dėl įvairių priežasčių beveik kasmet turėjo keltis vis į naują vietą. Nuo šio rudens ji turės jau pastovią ir labai patogią vietą naujuose jėzuitų pastatytuose namuose. Šie namai yra pačiame lietuviškų kolonijų centre, susisiektas labai geras, todėl tikimasi, kad lankytojų skaičius šiais metais dar padidės.

Keičiasi mokyklos patalpos, keičiasi ir jos veidas. Pirmieji mokyklos lankytojai buvo gimę Lietuvoje, mokslus ėję "lagerinėje" lietuviškoje

mokykloje. Jie atsinešė su savimi dar gan ryškų tėviškės prisiminimą, europinės mokyklos žinias ir kultūrą, atėjo mažiau įaugę į gyvenamąją aplinką. Šiandien į moksleivių gretas įsijungia jaunimas, kuris Lietuvos neprisimena arba ir visai jos nėra matęs. Jo neriša su tėviške atsivežti prisiminimai, vaizdai, išgyvenimai. Jo gimtoji kalba mažiau žodinga, kartais šlubuoja sakiny. Jis jau giliai įleidęs šaknis į gyvenamąją aplinką ir persiėmęs jos kultūra. Dažnu atveju jis ateina iš mokyklos, kuri daug kuo skiriasi nuo europinės.

Keičiasi mokinys, keičiasi ir mokytojo darbas. Jau visa eilė metų kaip mokytojai ieško vis efektingesnių būdų kylančiom problemom išspręsti. Tenka gilintis ne tik į pakitę mokinį, bet ir į naujuosius metodus, su kuriais mokinys susiduria penkis dienas savaitėje. Reikia pripažinti, kad tos visos problemos dar nėra laimingai išspręstos, dar daug darbo prieš akis. Antra vertus, tenka pasidžiaugti, kad mokykla per tą laiką tarsi įėjo į normalesnes drausmės vėžes, tarsi susicementavo savyje į glaudesnį vienetą, atkūrė visą eilę gražių Lietuvos mokyklos tradicijų ir kiekvieną pavasarį išleidžia vis didesnę būrį lituanistikos dalykuose prasilavinusio, tautiškai susipratusio jaunimo.

Moksleivių skaičius mokykloje vis gausėja. Praėjusiais metais prašoko 200. Tai jau gražus skaičius, bet jokių būdų dar nepakankamas. Žinant, kiek yra lietuvių Čikagoje, šis skaičius galėtų būti kelis kartus didesnis.

Mes, ilgiau būdami tremtyje, vis gyviau jaučiame, kad, atitrūkus nuo gimtosios žemės, mus daugiau ir daugiau jungia bendra kalba, bendra praeitis, bendra kultūra. Kad jaunimas tvirčiau to bendro kamieno laikytųsi, jam yra svarbu gerai mokėti savo kalbą, pažinti praeitį, įsigilinti į mūsų kultūros lobius. Todėl ir mums ne vis tiek, ar mūsų vaikas ką nors žinos apie Lietuvos praeitį, ar ne, ar Maironis, Kudirka bus prabilę į jį, ar tai bus jam tik besieliai vardai. Įaugimas į savo kamieną sustiprina ir pagilina asmenybę, sulaiko ją nuo visiško sumaterialėjimo ir sumenkėjimo. Tokiu būdu lituanistikos mokykla ne tik sulaiko jaunimą nuo nutautimo, bet drauge brandina gilesnę bei turtingesnę asmenybę.

Kalbant apie lituanistikos mokyklą, yra labai svarbu prisiminti, kad, be mokymo ir auklėjimo naudos, yra dar ir kita didelė nauda mūsų vaikams — bendravimas su lietuvių jaunimu. Kartais jaunuolis jaučiasi menkas ir pasimetęs svetimtaučių jūroje. Gal ir pati lietuviybės idėja jam kažkaip liūdnei rišasi su jo senstančiais ir fabrike vargstančiais tėvais. Gal jis myli tą vargstančią, kenčiančią Lietuvą, bet jam reikia ir ja pasididžiuoti, pasidžiaugti. Užtat dalyvavimas masinėje dainų ar šokių šventėje, bendravimas su dideliu būriu jo amžiaus lietuvių moksleivių yra be galo didelės svarbos dalykas.

Kartą vienas mokinys taip pasisakė: "Anoje mokykloje aš praleidžiu penkias savaitės dienas. Turiu ten draugų, mielai dalyvauju mokyklos šventėse, prisidedu ką nors organizuojant, bet niekad negaliu įdėti ten tiek širdies, kaip čia. Čia, vos įeinu, tuoj apsupa mane savųjų namų šilima, jaučiuosi jaukiai ir noriu mokytis, dirbti, rūpi man mokyk-

los reikalai ir jos geras vardas. Aš ir pats nežinau, kodėl taip yra". Ir iš to mokinio darbų bei elgesio jautei, kad jis nuoširdžiai kalbėjo. Tiesa, ne visi mūsų mokiniai panašiai galvoja. Turėjome ir tokių, kuris šaltai apskaičiavo, kad jam geriau taip elgtis mokykloje, kad būtų pašalintas. Jam atrodė geriau gauti kartą nuo tėvo pylos, negu vargti kas šeštadienį per ketverių metus. Tikime, kad daugumą jų pasiekia ta savųjų namų šilima ir jie greit pajunta, kas juos jungia ir riša prie savųjų.

Gal ir be reikalo visa tai priminiau. Šeima visa tai žino ir tuo rūpinasi. Bet vis dėlto yra naudinga laikas nuo laiko ir žinomus dalykus pergalvoti ir primirštus prisiminti. Niekas juk neapskaičiuos, kiek širdies, kiek valandų šeima pašvenčia vaikų auklėjimui ir lietuviybės išlaikymui. Antra vertus, būkime nuoširdūs ir patys prisipažinkime, kaip dažnai kasdienybė apgriauna mūsų švenčiausius pasiryžimus. Pagaliau mūsų tarpe yra ir tokių, kuriems nebuvo lemta daugiau mokslo išeiti, todėl jų gražias pastangas riboja žinių trūkumas.

Užtat čia ir iškyla šeimos ir mokyklos bendradarbiavimo bei vienas kito papildymo reikšmė. Mokytojui daug lengviau dirbti su šeimos paruoštu, palankiai nuteiktu mokiniu. Jis tęsia tėvų pradėtą darbą, padeda tėvams, bet ir toliau tėvai turi ateiti mokytojui talkon ne tik paragininimu ir padėjimu, bet ir gyvu susidomėjimu vaiko darbu, jo daroma pažanga, mokyklos gyvenimu, jos šventėmis. Taigi, kiekvieno tėvo ir motinos pareiga būtų ne tik savo vaikus siųsti į lituanistikos mokyklą, bet ir ateiti talkon. Reikia padėti vaikui suprasti, kad tas savanoriškas mokymasis yra jo šventa pareiga ir tautinės garbės reikalas.

TOLERANCIJA

DIEVO IR ŽMONIŲ PRASME

VYSK. V. BRIZGYS

“Eikite į kryžkeles ir, ką tik rasite, šaukite į vestuves... Prieteliau, kaip čia įėjai, neturėdamas vestuvinio drabužio?”
(Plg. Mat. 33 ir 23).

Daugelyje vietų Naujajame Testamente pasakyta, jog Kristus daug kartų priminė ir aiškino, kad Dievas nėra iš anksto ir neatšaukiamai atmetęs nė vieno žmogaus. Kristus savo prilyginimuose net sakė, kad visiems dangaus gyventojams yra daug džiaugsmo iš susiprantančio ir pasitaisančio kiekvieno žmogaus. Kiekvienas žinome pavyzdžių iš Kristaus laikų, daugybė jų buvo ir yra visur ir visais laikais, kaip Dievas neatmeta nė vieno: stabmeldžio, netikinčio, klaidatikio, netinkamo elgesio žmogaus. Kad iš anksto ir neatšaukiamai Dievas nėra atmetęs nė vieno žmogaus, tai tvirtina ne tik nuolatiniai gyvenimo pavyzdžiai. Katalikų Bažnyčia net skaito tikėjimo klaidą nuomonę, kad kuri nors žmonių grupė ar kuris asmuo negalėtų būti išganytas.

Nėra tokių įsitikinimų, nei elgesio klaidų, kurių geros valios žmogus negalėtų surasti savyje, kurių nesuprastų ir negalėtų pataisyti. Pasakymas "nepataisomas žmogus" yra vartojamas tik tų žmonių žodyne, kurie nesirūpina ir nesistengia ko nors pataisyti.

Tačiau nors tai ir tiesa, nors Dievo gerumas begalinis, tai vis tiek nieko sutepto neįeis į dangaus karalystę. Tai sakome ne mes, žmonės, o šis žmogui grasinantis išpėjimas yra pasakytas Dievo. Tik abipusė meilė

gali suvesti draugėn Dievą ir žmogų. Dievas myli kiekvieną žmogų, nori kiekvienam žmogui laimės, tačiau žmogus turi laisvą valią ir jeigu jis pats Dievo nemyli, Jo nepaiso, tai jų tarpe nutrūksta ryšys, susidaro ta praraja, kurią Kristus priminė palyginime apie turtuolį ir Lozorių. Tą ryšį atnaujinti ir tą prarają pereiti nėra kito būdo, kaip žmogaus meilė Dievui ir Dievo paisymas. Žmogaus išganymui yra būtina Dievą tikėti, tikėti tokį, koks Jis yra, o ne savo išgalvotą, t. y. būtina turėti Dievo nors esminį supratimą. Yra taip pat būtina laikytis Dievo įsakymų.

Nepaisant kaip Dievas žmogų myli, žmogus negalės Dievo pasiekti — būti išgelbėtas, jeigu kuris Dievo visai netiki ar kuris tikėdamas nesilaiko Jo įsakymų. Tikintieji žmonės naudojami Kristaus paliktais sakramentais ir patys yra susikūrę daug visokių religinių praktikų. Jie turi taip pat daug visokių elgesio tradicijų. Visi tie žmonių susikurti dalykai yra antraeiliai ir tik geri priedai Dievui ištikimo žmogaus gyvenime. Pagrindas yra Dievo įsakymai, žmogui paskelbti jo prigimtyje, žodžiu pasakyti pirmiesiems žmonėms, pakartoti Dešimtyje įsakymų, pakartoti ir papildyti Evangelijoje. Kas to nepaisytų, veltui būtų visos žmonių susikurtos religinės praktikos, visokie geri papročiai ir formalumai. Vargas būtų

mums, jeigu duotume dešimtinę iš krapų ir kmyrų, o apleistume Dievo įsakytus dalykus (plg. Mat. 23, 23), jeigu saugotume smulkius žmonių papročius, o apleistume Dievo įstatymus.

Dievas myli žmogų, nori kiekvienam žmogui amžinos laimės, tačiau yra ribos, už kurių stovinčius Dievo gerumas neišgelbės.

Tokia yra Dievo tolerancija žmogui.

Labai daug kalbama apie žmogaus toleranciją žmogui. Ji giriama, aukštinama, visiems siūloma. Tačiau kokia prasme žmonės tą žodį vartoja? Daugelio žmonių šiandien priimta prasme tolerancija reiškia nesidomėti ir nesiteirauti, ką artimas žino ir ką tiki apie Dievą, ar supranta Dievo malonių šaltinius ir jų vertę, ar jais naudojasi, ar žino Dievo įsakymus ir ar juos saugoja. Vienu žodžiu – tolerancija daugelis supranta žmogaus nesidomėjimą kito žmogaus siela ir jos reikalais.

Nesidomėti artimo siela yra ne tolerancija, o savo artimo nepaisymas. Yra nenuoseklu pamatyti žmogaus kūno reikalus ir juos užjausti, o nepaisyti žmogaus sielos. Daugelis pasipiktina skaitydami, kad kas nors mirdamas paliko tam tikrą sumą pinigų jo turėtų ar kitokių gyvulių globai. Ko piktintis: ar tik todėl, kad paliko ne žmogui? Jeigu kas yra rūpestingas tik artimo kūnui, nepaisydamas jo sielos, kuo jis esminiai skiriasi nuo ano, kurs daugiau širdies parodė jo mylėtiems gyvulėliams, negu aplink gyvenantiems žmonėms? Kūnas ir žmonių ir gyvulių yra iš tos pačios medžiagos ir visų vienodai baigiasi. Žmogaus kūnas yra jo nemirtingos sielos ir Šventosios Dvasios bažnyčia, ir tik dėl to mes jį gerbiame daugiau už gyvulių kūnus.

Nesidomėti artimo siela yra ne tolerancija, o šis tas iš Kaino pasiteisinimo, kad jis nesąs savo brolio sargas. Kristus atėjo ne vien duoną tyruose dauginti, kelis ligonis išgydyti, kelis numirėlius prikelti. Jis atėjo ieškoti ir gelbėti žmonių sielų. Jis atėjo visiems žmonėms priminti Dievo įsakymus ir pamokyti, kaip juos tobuliau saugoti, duoti priemonių, kurių pagalba galėtume Dievą geriau suprasti, daugiau mylėti ir tobuliau pildyti Jo įsakymus. Mokačioji Bažnyčia yra palikta pirmoje eilėje skelbti Dievą, Kristų, Evangeliją tiems, kurie jų dar nežino. Ir kiekvieno susipratęsio tikinčiojo tikrasis dalyvavimas Bažnyčios gyvenime yra ne vien naudotis Kristaus paliktomis malonėmis, ne vien tik savo tobulumo paisyti. Bažnyčios gyvenime tas teisingai dalyvauja, kurs aktyviai dalyvauja jos misijoje. Galima atvirai klausti, kiek yra vertas toks krikščioniškojo tobulumo supratimas, kurs mano apsiriboti tik savo siela. Net vienuolynų klauzūra nepajėgia vien savyje ir sau uždaryti tų širdžių, kurios teisingai suprato krikščioniškąjį tobulumą. Karmeličių Teresės Avilietės ir Teresės Vaikelio Jėzaus pavyzdžiai yra klasiški. Kūnais abi buvo labai griežtoji klauzūroj, tačiau jų širdys degė noru atiduoti gyvenimą stabmeldžiams ir netikintiems. Ko negalėjo pasiekti kūnu, darė siela. Jų malda ir atgaila buvo nukreiptos į tamsiausius žemės kampus. Kur jos nepasiekė, gyvos būdamos, ten po mirties pasiekė jų dvasia.

Visas mūsų domėjimasis kitų žmonių sielomis turi sekti tačiau tik iš artimo meilės, iš pagarbos žmogui. Mylėdami ir gerbdami žmogų, negalime nei gerbti, nei mylėti jo klaidos. Šio dalyko nereikia mums nei įkalbinėti, nei mus mokyti. Mums

brangius asmenis savaime norime matyti tik tobulus, garbingus ir kitų gerbiamus. Taip galvoja ir taip jaučia vaikai, kurie myli ir gerbia savo tėvus. Iš kitos pusės, ar savo vaikus myli ir gerbia tėvai pritartų kada nors minčiai, kad jiems neverta rūpintis savo vaikų įsitikinimais ir elgesiu? Gaila, kad čia per ilgą cituoti laiškų tų nelaimingų tėvų, iš kurių bolševikai atėmė vaikus. Jiems sunku apsiprasti, kad jų neturi su savi- mi, tačiau jų didžiausias skausmas ir baimė, kad vaikai gali būti išmokyti klaidingų pažiūrų ir klaidingo gy- venimo.

Tolerancija nėra žmogaus klaidų nepaisymas, o yra meilė ir pagarba kiekvienam žmogui, nepaisant, ką jis tikėtų ir kaip besielgtų. Toleranci- ja žmogaus klaidas pakenčia ta pras- me, kad kantriai ir išmintingai ieško būdų, kaip padaryti artimui gero, padedant tiesą pažinti ir ja gyventi.

Kai kuriose Čikagos miesto sek- cijose, o, be abejo, ir kituose Ameri- kos miestuose yra grupės išlavintų ir visuomenės gerbiamų asmenų, ku- rie laikas nuo laiko pereina nekatali- kų spalvotųjų šeimas, paragindami juos ateiti į katalikų tikėjimo pamo- kas. Jie atsilankydami moka taip elgtis, kad yra gerbiami visų spalvo- tųjų — ir katalikų ir nekatalikų. Jie spalvotiesiems neišmėtinėja nei jų įsitikinimų, nei jų elgesio, o tik pa- kviečia ateiti pabūti kartu ir pasikal- bėti. Jų darbo vaisiai yra labai dide- li. Čia yra vienas tolerancijos pa- vyzdys. Tuo pačiu yra paremtas vi- soks misijų darbas: meile, pagarba nekultūringam, klystančiam žmogui ir pastangomis jam padėti.

Tai yra tolerancija, kaip ją supra- to ir praktikavo Kristus.

(Iš neseniai pasirodžiusios knygos
"Trisdesimt meilės žodžių")

Kodėl Aš Praradau Tikėjimą?

BRUNO MARKAITIS, S. J.

VI

Viena žmogui tipingiausių silpny- bių yra savęs pateisinimas. Tipinga dėl to, kad beveik kiekvienas nori pasirodyti geresniu negu iš tikrųjų yra. Todėl pagerinama teigiamosios savybės, savo geriems darbams pri- skiriant daugiau vertės ir svarbos. Su blogomis savybėmis elgiamasi panašiai, sušvelninant juodąsias li- nijas ir šešėlius bei sumažinant jų skaičių.

Stebėdami žmones iš arčiau, klausydamiesi jų kalbų apie kitus ir

apie save, pastebime vieną savotišką: žmogus paprastai yra linkęs pateisinti tik save. Reikalas gali suk- tis apie lygiai tą patį dalyką, bet skir- tumas glūdės tame, kas jį padarė. Jei dalykas nėra labai malonus, jei nėra kuo džiaugtis ar didžiuotis, o jis vis tiek padarytas, tai be ypatingų sunkenybių bus pasiūloma ilga pa- teisinančių priežasčių eilė. Tuo tar- pu, jei taip pat ar panašiai pasielgė kitas asmuo, tai pateisinančios prie- žastys sumažės, o gal net iš viso pra-

nyks. Vadinas, esame linkę teisinti *save*, ne kitus. Liūdna tai gyvenimo tikrovė, bet ją nuolat pastebime savo ir kitų žmonių gyvenime.

Savęs pateisinimas užtinkamas kiekvienoje gyvenimo srityje, kiekviename žmogaus tipe. Jį randame ir švenčiausioje srityje – religijoje. Mes norime atkreipti skaitytojo dėmesį į vieną dalyką: savęs pateisinimas nėra tas pats dalykas kaip pasiaiškinimas. Be to, ypatingasis savęs pateisinimo bruožas yra sąmoningas prasilenkimas su tiesa. Žinoma, paprastai turima nemaža priežasčių, kodėl prasilenkiama su tiesa. Bet faktas lieka faktu, kad nutolstama nuo tiesos ir tai daroma laisvai ir apgalvotai. Čia norisi paklausti, kodėl šiaip jau gana aiškus dalykas neretai nustoja aiškumo apčiuopiamoje gyvenimo tikrovėje. Mat, žmogus teisindamasis apeliuoja, pirmoje eilėje, ne į savo individualią, bet į prigimtą silpnybę. Vadinas, jis savo atsitikimą subendrina. Tokiu būdu, jo atvejis tampa ne atskiros asmens silpnybe, bet klaida ar ribotumu, kuris gali liesti kiekvieną. Juk visi žmonės turi tą pačią prigimtį.

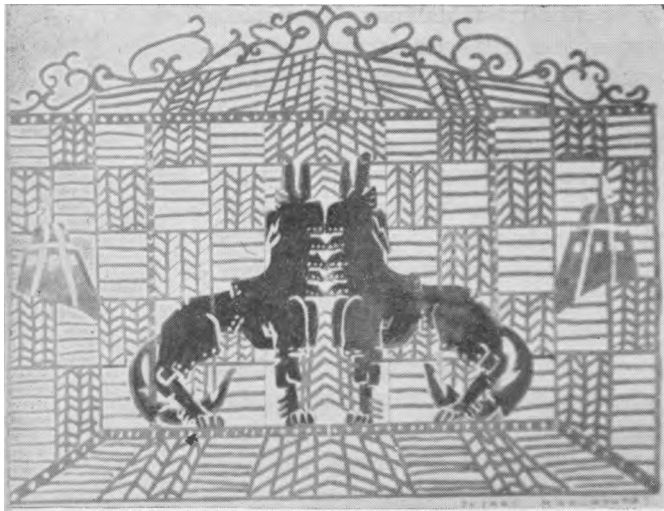
Susitikę su savęs pateisinimu religijos srityje, klausiamo trumpai ir tiesiai: kas gi verčia žmogų save pateisinti religijos srityje? Atsakymas yra taip pat trumpas ir tiesus: žmogaus nenoras pritaikyti gyvenimui religinę tiesą ar joje išreikštą reikalavimą. Mums prisimena atviras žodis, kurį randame Šv. Augustino "Išpažinimuose". Augustino malda – prieš visuotiną ir galutinį atsivertimą – taip skambėjo: "Viešpatie, duok man skaistybę, bet tik ne šiandien". Štai momentas, gana tiksliai nusakęs psichologinį stovį, kuriame dar nėra galutinio ir visuotinio apsisprendimo už kokią nors religinę tie-

są. Čia neabejojama tos tiesos teisingumu, kilnumu, priimtinum. Sunkenybės reikia ieškoti kitur. Žmogui sunku išsižadėti kokio nors malonumo, patogaus papročio, nutraukti įdomų, nors pavojingą draugavimą. Nėra dvasinių jėgų atsisakyti turto ir pasirinkti labai kuklų gyvenimo būdą. Kadangi žmogus neturi pakankamai dvasinių jėgų ir nededa rimtų bei ištvermingų pastangų jų įsigyti, jis lieka neapsisprendęs arba vienos religinės tiesos atžvilgiu arba visos religijos. Tokiu būdu, jo gyvenimas – bent kai kuriose srityse – lieka priešingas religijos turiniui.

Žinoma, problemos čia tik prasižieda. Žmogus negali nepastebėti to nenuoseklumo, kuris seka iš religijos turėjimo ir jos nepraktikavimo. Sąžinė atkreipia dėmesį į proporcijos stoką tarp gyvenimo laike ir gyvenimo amžinybėje, nes žmogus svarbos brūkšniu pabrėžė ne amžinąjį, bet laikinąjį vertybės bruožą. Kas daryti, norint išsivaduoti iš šios pavojingos padėties?

Jei žmogus ne tik galvotų nuosekliai, bet taip ir elgtųsi, tai kelias ir kryptis būtų aiškūs. Deja, religinėje srityje – tarp nuoseklaus galvojimo ir nuoseklaus elgesio – randame nuotolį, savo ilgiu ir statumu prašokantį žmogaus jėgas. O žmogų, kuris vien savo jėgomis bando kopti į šį begalinio ilgio statumą, atgal traukia nemažas kenksmingo įpročio svoris. Atsiminkime, kad kalbame apie asmenį, nenorintį apsispręsti už visą religiją arba kurią nors, ypatingai jį liečiančią religinę tiesą. Negi toks asmuo prašys Dievo malonės nusikaltimui ar nuodėmingam elgesiui, ypač jei tas elgesys yra ne valandų, bet metų klausimas?

Vienas rašytojas vaizduoja ūkininką sekmadienio popietę, ganantį

V. Mikalajūnas, V kl.

Geležinių vartų projektas (tušas)

arklius svetimoje pievoje ir kalbantį rožančių. Tai yra aiškus religinio primityvumo įrodymas, pasakys civilizuotas žmogus, vaizduojas prieštaraujančią ir veidmainišką elgesį. Vadinasi, tenka pasirinkti kitą išeitį, kuri paprastai remiasi savęs pateisinimu.

Pirmasis žingsnis į savęs pateisinimą yra savęs išskyrimas iš bendrinių dorovės dėsnių ir reikalavimų. Gal ne visoje dorovės plotmėje? Gal tik kai kuriose jos srityse? Žmogus pradeda manyti esąs kitoks negu visi kiti. Jis norėtų priklausyti privileijuotajai grupei, kuri, ar tai dėl ypatingos asmens sudėties, ar dėl stipresnių palinkimų, ar dėl didesnio veržlumo į individualią išraišką, jo manymu, turėtų turėti daugiau išimčių ir mažiau įsakymų.

Niekas nenori būti vidurkio žmogumi. Kai kalbama apie vidurkį, mes paprastai turime galvoje kaimyną ar pažįstamą. Niekas nenori priklausyti tai pilkajai masei — be veido ir be charakterio.

Bendriniis dorovės dėsnis turi būti taikomas atskiram atvejui. Ir čia vieta prisiminti, kad bendrinio dėsno taikymas ypatingam atvejui yra ne tik sunkenybė, bet ir pareiga. Atsakinga ir įkyri pareiga. Tačiau visa tai nereiškia, kad šioje žemėje būtų išrinktųjų grupė, kuriai iš tiesų negalėtų bendroji dorovė ir jos pagrindiniai dėsniai. Mat, nėra mūsų plane toje žmogaus, kuris turėtų pagrindą ir teisę tvirtinti, jog jis stovi už dieviškojo įstatymo ribų, jog visiems kitiems skirtoji dorovė jo neliečia, ir jis esąs laisvas susikurti atitinkamą pakaitalą.

Deja, gyvenime tenka susitikti ne vieną, susikūrusį savąją dorovę ir tvirtinantį, kad, girdi, esą dalykų, kurie prašoksta prigimties jėgas. Kokia gi prasmė kovoti prieš žymiai galingesnį priešą? Ar gi ne bergždžios pastangos mėginti keisti prigimtį, kuri niekada esmingai nesikeičia?

Liūdni žodžiai liūdnai skamba ir pirštu prikišamai rodo, kad jau seniai pamiršta antgamtinė malonė ir jos pagalba, o religija nebesiremia Dievu, bet žmogumi. Ir nėra ko stebėtis! Pačioje pradžioje pradėta žengti klaidingu keliu. Juk dorovei turinį duoda Dievas, o ne žmogus. Nekalbame apie išorines smulkmenas, kurios keičiasi su laiku, naujų aplinkybių reikalavimais. Mums rūpi dalykai, neatpalaiduojamai surišti su išganymu. Svarstome veiksnius, kurių įtakoje žmogus subręsta palaimai arba pernoksta supuvimui.

Antrasis žingsnis į savęs pateisinimą yra atkaklus tvirtinimas, kad savas vargas, sava nelaimė, sunkenybė bei įtampa yra didesni už kitų žmonių. Vadinasi, sau reikia taikyti išimties arba privilegijos atvejį.

Skaitytojas supras, kad šitose eilutėse — sąmoningai ir visoje plot-

mėje — vengiama smerkti bet kuris žmogus. Šių straipsnių tikslas yra dėmesio atkreipimas į du dalykus. Pirmia, dažniausiai pasitaikančias priežastis, kurios veda į tikėjimo praradimą. Veda nebūtinai staigiu šuoliu, bet greičiau mažu, mažu žingsneliu ir todėl nepastebimu, kad jis mažas. Be to, pats tikėjimo praradimas, tur būt, tektų lyginti ne saulės užtemimui, bet ilgam, ilgam saulėleidžiui. Šviesa gęsta palaipsniui, ir dvasios akys turi laiko priprasti prie gilėjančios tamsos. Nėra staigaus perėjimo, kraštutinių, sukrėtimo. Dalykai rutuliojasi lėtu tempu. Net tą dieną, kai žmogus prisipažino praradęs tikėjimą, liūdna įvykio istorija jau siekė tolimesnę praeitį, o šiandienis sugedimas buvo nors negera, bet dar *ne-pavojinga* pradžia.

Antra, tikėjimo gyvas išlaikymas yra ne tik pareiga, ne tik problema, bet rimtų ir pastovių pastangų reikalas. Šitų dviejų dalykų šviesoje yra lengviau suprasti, kodėl žmogus bando pasiteisinti. Iš kitos pusės, nesunku suvokti, kodėl savos sunkenybės padidinimas yra tiesos pasmerkimas ir melo prievartos kalėjimą.

Vienas žmogus turi rečiau užtiknamą paprotį. Kai gyvenimas darosi įkyriai monotoniškas, tariamai beprasmiškas ir slegiančiai sunkus, jis užsuka į miesto ligoninę. Įvairios ligos — skausmingose ir beviltiškose padėtyse — pasirodo nuogame atvirume. Pagalbos šaukiantys balsai nuaidi neatsakyti. Stebuklingi vaisiai neberodo stebuklingosios galios. Tamsiuose kampuose — už nublukusių užuolaidų — palikti miršta vieniši žmonės, kai didmiesčio gatvėmis plaukia nesibaigiančios minios.

Po šios skausmingos ekspedicijos, žmogaus nuotaikos barometras pakrypsta į giedrą. Slėgimas suma-

žėja, ir įtampa atslūgsta. Monotonija nebetenka blyškaus pilkumo. Kančios aštrumas atbunka, ir net blankia diena baisiai norisi gyventi, tik gyventi.

Reikia pripažinti, kad žmonių dauguma yra perdėtai sutelkę dėmesį į savąjį asmenį, savuosius reikalus. Jei nemigo naktis — kai gyvenimo apčiuopiamumas šiek tiek nutolsta — padidina tikrovės ir iškreipia, jei sunkiai sergąs ligonis išsiilgusiai laukia ryto, tai gal neklystame manydami, kad reikia įtemptų pastangų išsilaikyti tiesos objektyvume. Kitaip žmogus manosi turįs jo jėgas viršijančių sunkenybių ir, jei jis slysta, puola, klysta ir klaidoje pasilieka, reikia pateisinti ne tik žmogų, bet ir jo klaidą. Gal dėl to, ne vienas ieško prieglaudos alkoholyje, skyrybose, vagystėje.

Trečiasis žingsnis į savęs pateisinimą yra vengimas rišti problemą nuolatine kova ir auka, pasiryžus atsisakyti viso *blogio*, o ne tik jo dalies.

Bene kiekvienas, turėjęs reikalo su konkrečiu alkoholizmu, pripažins, kad alkoholiui tol nėra vilties tapti normaliu žmogumi, kol jis radikaliai neapsispręs visiškai vengti alkoholio. Jei jis vis vilsis, kad pora stikliukų jam nieko nekenkia, tai jis ir toliau liks sunki, skaudi našta sau ir kitiems.

Panašaus nusistatymo gana apstu ne viename, kurie neapsisprendžia atsisakyti *viso blogio*. Radikalumas ir gyvenimiškas logiškumas nėra per daug dažni reiškiniai. Šiaip jau susitinkame — savo ir kitų gyvenime — nuotaikas, kurios dvelkia kompromisu, pusėtinumu. Nėra ko stebėtis, kad toks nusistatymas, vien psichologiniu požiūriu, neuždega žmogaus sukaupti visas jėgas ir mestis į

žūtbutinę kovą. Vadinasi, pasitenkinama dalinėmis pastangomis, proginiu entuziazmu, bet niekada nekovo-jama *kasdieniu pastovumu*. Kokia gi prasmė galvoti apie viso lauko derlių, jei tik pusė lauko apsėta? Koks džiaugsmas iš operacijos, jei išplauta piktybinio augmens *tik dalis*?

Didysis savęs pateisinimo pavo-

jus glūdi stabdančiame veiksnyje, kuris žmogaus dvasiai suriša sparnus. Tada jos bandymai pakilti virš žemės ir laiko yra bejėgiai. Nors ji skirta amžiniams toliams, bet — netekusi erdvės ir polėkio — įsikimba į medžiagą beviltišku užsispyrimu ir tampa kurčia kiekvienam amžinybės aidui.

SPRENDŽIANT GYVENIMO MĮSLĘ

DR. JUOZAS PRUNSKIS

Kažkas yra pasakęs: "Žmonės dirba netikrus pinigus, o pinigai daro netikrus žmones". Šį posakį reikia suprasti plačiau: ne tik pinigai, bet apskritai visi žemiški pomėgiai, kai jie užima žmogaus širdyje ir sieloje didesnę vietą negu jų vertė leidžia, mus daro netikrais žmonėmis, nukreipdami mūsų žvilgsnį nuo pagrindinio žmogaus tikslo. Kitados daug tiesos yra pasakęs Butkų Juzė:

*"Gyvenim's žmonių
Yra didis, turtingas,
Pats Amžinas Dievas
Dangaus dovanomis
Aprūpina juos.*

*Žmonių tikrai širdys
Yra neturtingos:
Jos dovanas greitai išbarsto.
Ir vėl tuščias rankas iškėlę,
Liūdni, lyg elgetos,
Gailias maldas į dangų siunčia."*

Kol dar maldas į dangų siunčia, tol žmogus dar jaučiasi priklausęs nuo pasaulio, todėl dar nėra taip blogai. Blogiau, kai žmogus taip yra akis įbedęs į žemę, kad nė saulės nebe-mato. Tokiems teisingai yra pasakęs Adomas Jakštas: "Gyvenimas —

kaip saulė. Jis nušvinta mažyčiu spindulėliu vaiko veidelyje. Kaip saulė, jis paaugęs kyla į aukštybes; subrendęs kuria aplink save gyvybę ir grožį. Ilgainiui, kaip saulė, jis ima leistis žemyn ir galop, švystelėjęs paskutinį kartą, pasitraukia nuo žemės, eidamas šviesti kitiems pasauliams".

Visa problema ir yra — kad žmogus paskutinį kartą nusileistų ne užgesusiu nuodėguliui, ne tamsiais pelenais, o žėrinčia siela, įstengiančia, anot Jakšto, šviesti kitiems pasauliams. Šiuo keliu norintiems pasukti yra davęs gerą patarimą didysis vokiečių poetas Fr. Schiller: "Gyvenimas yra tiltas, naudokis juo, bet nestatyk namų ant jo. Tai nėra tuščia svajonė, gimusi bepročio galvoje; širdyje aiškiai aidi, kad mes esame gimę kažkam geresniam. Ir ką vidujinis balsas kalba, jis mūsų neapvils."

Vienos rašytojos istorija

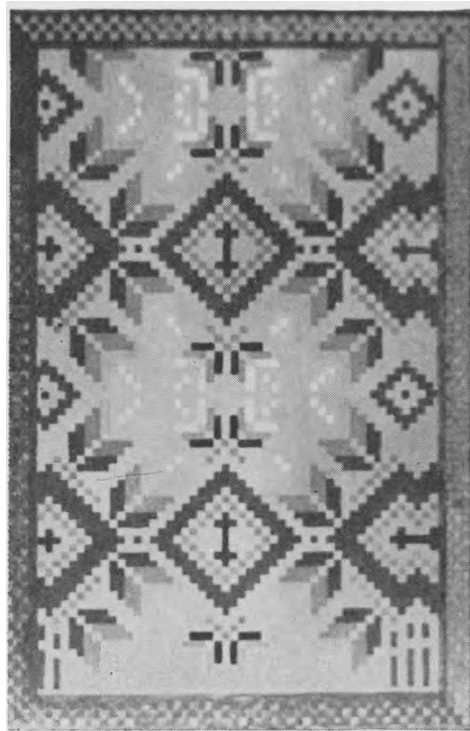
Kaip nuostabiais keliais žmogų nuveda tasai vidujinio balso šauksmas, mums pademonstruoja istorikės poetės Helene Magaret gyvenimas.

Ši amerikietė gavo gerą išauklėjimą Omahos universitete ir Barnardo kolegijoje Niujorke. Būdama turtingos sielos, ji įstengė laimėti G. Rensselaer poezijos premiją. Nuo 1940 m. ji dėstė įvairiose kolegijose. Yra parašiusi poemą apie mormonų kelionę — bėgimą iš Illinois į Utah: "The Great Horse". Kitoje poemoje "Trumpeting Crane" ji aprašė prerijų šalį. Šią knygą perskaitęs W. Benet pasakė: "Nuo tų laikų, kai rašė Villa Cather, aš taip neišgyvenau tų esminių Amerikos scenų, kaip skaitydamas šią poemą". Kiti žymesni jos veikalai: "Change of Season", "Who Walk in Pride", "Gailhac of Beziers", "Giant in the Wilderness".

Jos senelis buvo ateistinių nusistatymų, ir šeimoje religiniam gyvenimui nebuvo daug vietos. Būdama jauna mergaitė, ji iš metodistų palinko prie kongregacionalistų, paskui jai patiko episkopų apeigos, o tarpais jautė intelektualinį patraukimą prie unitaristų, žodžiu — tvirtų religinių įsitikinimų neturėjo. Tais laikais religija nebuvo "madoje". Būdama Barnardo kolegijoje, ji net neėmė nei religijos, nei filosofijos kurso, jų vieton pasirinkdama poezijos estetiką.

Kitų asmenybių įtakoje

Išleidusi savo pirmąją knygą, ji pagarsėjo. Buvo pakviesta Creighton universitete skaityti paskaitą apie kūrybą. Tai buvo katalikiškas universitetas, ir čia jai teko pirmą kartą susitikti ir išsikalbėti su katalikų kunigu, jėzuitu Tomu Bowdern, kurio kantrumas ją stebino. Ji pati panoro ieškoti ko nors pagrindinesnio ir ėmė gilintis į įvairių religijų šventas knygas. Nutarė perskaityti Šv. Raštą, mahometonų Koraną bei mormonų šventas knygas. Sprendžiant gyvenimo problemas, jai turėjo didelės

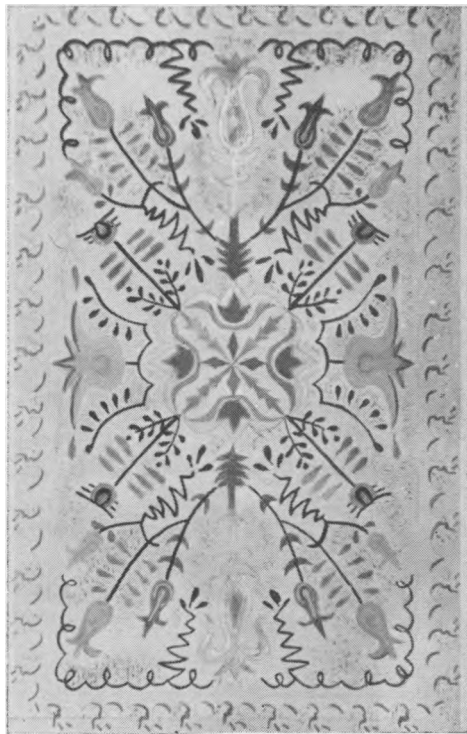

Rita Leilionytė, VIII kl.

Kilimėlio projektas (tempera)

reikšmės pažintis su minėtu jėzuitu. Be to, ji susipažino su studentu Tom Larkin, kuris jai padėjo graikų kalbos studijose. Kartą ji užtiko tą studentą įsigilinusį į maldų knygelę. Kitą kartą ji pastebėjo susikaupime pakėlusį akis į žvaigždes ir besimeldžiantį. Už poros metų tas studentas mirė, bet jo dvasios įtaką ji jautė ir galėjo pasakyti, kad ta pažintis ją išlaisvino iš to vidinio kalėjimo, kurį ji pati buvo susikūrusi. Ji buvo jo šventumo paveikta.

Trečias žmogus, turėjęs įtakos jos gyvenime, buvo vienas jaunuolis, su kuriuo ji dirbo toje pačioje banko įstaigoje. Jis kažkaip buvo nusivylęs gyvenimu ir manė, kad pasitraukimas iš Bažnyčios jam atneš daugiau

Dalia Binkytė, VII kl.

Kilimėlio proj. (temp.)

laisvės ir laimės. To jaunuolio brolis kunigas rašytoją paprašė pasikalbėti su jo broliu ir prilaikyti jį prie tikėjimo. Pusę nakties ji praleido, vaikščiodama gatvėmis su juo ir maldaudama pasilikti savo tėvų — katalikų tikėjime. Ji pati nebuvo katalikė, bet sakė, kad aplink save jautusi linksmas katalikų asmenybes ir buvo įsitikinusi, kad pasiektoji tiesa atneša daug daugiau laimės negu ignorantiškas neigimas. Toliau ji sako, kad pradėjusi tikėti tvarkingos drausmės reikalą ir nemačiusi kitokio drausmės šaltinio, kaip Bažnyčia.

Ketvirtas įtakos turėjęs asmuo buvo miręs — tėvas Pierre Jean De Smet. Rašytoja ruošėsi kurti poemą apie mormonų kelionę. Berinkdama

medžiagą bibliotekoje, ji pastebėjo, kad tie keliautojai, persikėlę per Rocky kalnus, rado gerą patarėją — jėzuitų misijonierių De Smet, kuris gerai pažinojo tas apylinkes. Bibliotekoje ji rado keturių tomų to misijonieriaus gyvenimo aprašymą. Ir ji panorė parašyti to nuostabaus asmens biografiją. Ruošdamasi pereiti iš poezijos kūrybos į istorinę prozą, ji pajuto, kad reikia giliau pasiruošti ir, palikusi tarnybą, išvyko įsigyti magistrės laipsnį universitete.

Studijos jai atskleidė, kad vakarų kultūra yra helenizmo (graikų) ir katalikybės vaisius. Jos profesorius Norman Foerster atkreipė dėmesį, kad protestantizmas, kaip atkirsta nuo katalikybės kamieno šaka, nedavė tų vaisių. Apie tai ji rašė: "Ir kai mes toliau studijavome, aš pradėjau kaskart labiau stebėtis, kodėl mūsų mokyklos įveda studentus į helenizmą, bet neįveda į krikščionybę".

Gavusi magistrės laipsnį, ji gavo stipendiją siekti doktorato. Temą jau buvo pasirinkusi — apie misijonierių De Smet. Ji nuvyko į St. Louis universitetą, kur buvo to religinės kultūros apaštalo laiškai. Kasdien besigilindama į jo rankraščius, buvo vis labiau paveikta to žmogaus charakterio.

Kai biblioteką uždarydavo, ji dirbdavo universiteto archyvaro jėzuito R. Corrigan raštinėje, su juo ilgiai išsikalbėdama. Kartą tas jėzuitas atsisveikindamas paprašė: "Pasiimk už mane. Prižadėk, kad tai padarysi!" — "Aš prižadėjau", ji pasakoja savo gyvenimo aprašyme, "nors stebėjausi, kam aš turiu už jį melstis. Pildydama savo pažadą, aš buvau priversta klauptis ant kelių prie savo lovos ir kombinuoti maldą".

Bet kitą dieną ji pajuto kažkokį traukimą prie katalikybės. To ji vi-

Kilimėlio proj. (temp.)

Gražina Paukštytė, VII kl.

siškai nenorėjo, todėl tą pačią dieną popietiniu traukiniu išvyko iš St. Louis.

Atrastoji tiesa

Tačiau jos sąmonė dirbo. Ji mąstė ir apsisprendė. Savo tėvui pasiskundė norinti būti katalike. Jis buvo supurtintas, bet jai pasakė: "Negaliu savo dukteriai atimti tos laisvės, kurią garantuoja JAV konstitucija."

Dabar ji nuvyko pas savo pirmą pažintą katalikų kunigą jėzuitą Bowdern ir pasiskundė norinti tapti katalike. Bet jai dar daug reikėjo pergyventi vidaus svyravimų. Štai kaip ji apie tai sako: "Aš svyravau. Baigiau savo knygą, gavau doktoratą ir dėčiau Rockfordo kolegijoje. Mano atidėliojimo priežastis nebuvo nepasitikėjimas

Bažnyčia, bet nepasitikėjimas savimi. Atrodė, kad aš darau baisią auką, kuri gali prašokti mano jėgas. Draugai tvirtino, kad jokia kolegija nenorės katalikės anglų kalbos ir literatūros dėstytojos. Kai kurie mano profesoriai prisibijojo, kad katalikybė padarys mane nekūrybinga, nes menas gimsta iš maištingos dvasios".

Jai atrodė, kad būtų lengviau pasilikti ateiste, anglikone ar budiste. "Tačiau nebuvo svarbu, ko aš norėjau", rašo ji, "nebuvo klausimo, ką aš jaučiau — aš turėjau tapti katalike, nes katalikybė yra tiesa". Būdam tikra, kad katalikybėje surado tiesą, ji 1940 m. lietingą gruodžio mėnesio dieną pasiekė Iowa City, kur buvo priimta į Katalikų Bažnyčią. Apie tai ji taip išsitarė: "Dabar aš

turėjau pradėti ilgą savęs drausminimo darbą, visada turėdama prieš akis Leon Bloy tvirtinimą, kad vienintelė tragedija gyvenime yra nebūti šventu..."

Kaskart giliau ji galėjo įsijausti į dievišką meilę. Ji jautė mielą vidaus šilimą, kuri prasiveržė šiais žodžiais: "Pagaliau radau ramybę, ir nuo to laiko ji vis auga ir darosi nuostabesnė. Ir kai pagaliau grįžau prie savo vaikystės dienų Šv. Rašto, kai ji per-

skaičiau nuo pradžios iki galo, džiaugiasi radusi nuo pat Genezės iki Apokalipsės vieną pagrindinę tiesą

— katalikybės tiesą. Kiekviena Bažnyčios skelbiama tiesa čia yra surašyta paprasčiausiais žodžiais, kaip šv. Povilas pasakė laiške korintiečiams — mes nekeičiame Dievo žodžio; mes jį skelbiame visame jo grynume, kaip jį mums Dievas davė, Kristuje stovėdami priešais Dievo esimą".

VAKARŲ KULTŪROS KRIZĖ

P. MALDEIKIS

(*Tęsinys*)

5. *Moralinė krizė.* Drauge su žinojimo krize ir laisvės idealizavimu juslinė kultūra pergyvena ir moralinę krizę. Atsisakiusi religiška sankcionuotos moralės, modernioji kultūra dar nėra suradusi tinkamo jai pakaitalo. Religinę etiką siekiama pakeisti etiškų principų žinojimu, remiantis prileidimu, kad, jei žmogus žinos, kas gera ir kas negera, tai jis savaime elgsis gerai. Čia susiduriame su klaida, kuria prileidžiama, kad žmogaus žinojimas gali atstoti charakterį. Šia klaida pagrįstas etinis lavinimas tvirtos moralės neišugdo. Aukštesnių principų netekęs žmogus savo žinojimą panaudoja ne vien bendrojo gėrio siekdamas, bet dar dažniau savo egoistiniams siekiams ir savo moralinių nukrypimų pateisinimui. Nuvertinus visas didžiąsias vertybes ir padarius jas pareinamas nuo paties žmogaus, moralės dalykai nebetenka tvirtesnių pagrindų. Tada į moralės normas žiūrima kartais kaip į tam tikroje visuomenės dalyje

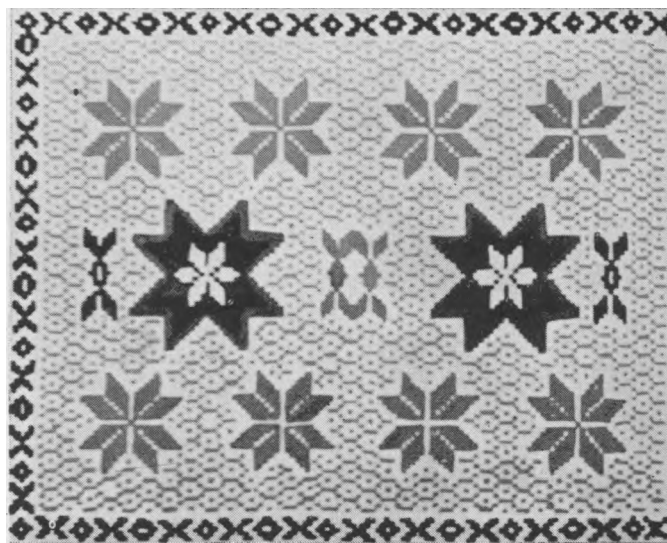
prigijusius elgesio standartus, kartais kaip į žmonių santykių bei jų elgesio racionalizavimą, pateisinamą tik reliatyviai ir sąlyginai naudingumo principu, o kartais, dar toliau einant, jos išvirsta į paprastą konvencionalumą. Atsižadėdama didžiųjų vertybių, modernioji kultūra nukreipė žmogaus siekimus hedonistine kryptimi ir aukščiausia vertybe padarė žmogaus juslinį laimingumą, juslinį džiaugsmą, patogumą ir naudingumą. Materialistinė filosofija (B. Russell, *The Conquest of Happiness*), siekdama juslinio laimingumo, norėtų žmogų atpalaiduoti nuo nuodėmės sąvokos ir bet kurių sąžinės priekaištų. Taigi, siekiama sukurti etiką be gėrio ir blogio sąvokų. Tačiau tuo keliu einant, gėrį ir blogį pakeičia intereso sąvoka. Tada ir bendrasis gėris ima atrodyti jau nebe etine norma, o tik tos ar kitos žmonių grupės interesų priedanga. Be aukštesnių principų, etiniai žmonių santykiai gauna verslinį pobūdį. Juose nebe-

lieka vietos tokioms s a v o k o m s , kaip riteriškumas, džentelmeniškumas, garbė, pasitikėjimas, priesaikos laikymasis, charakteris, moralinė asmenybė, o įsigali laimėjimo ir pralaimėjimo dvasia. Tai tendencijai įsigalint, niekas nebekelia balso dėl viešosios moralės susmukimo ir visiškai abejingai toleruoja tokius dalykus, kaip savo žodžio nesilaikymas, viešą apgaulę politikoje ir darbo bei komerciniuose santykiuose, ekonominį išnaudojimą, apgaulingą reklamą, antimorališką spaudą ir daugybę kitų antimoralių ir moralę griaujančių dalykų.

Apskritai, Vakarų žmogui progresuojant, jo moralė regresuoja. Technikai kylant, jo atsakingumas didėja. Jo gi moralinis pajėgumas būti atsakingam nedidėja. Nutoldamas nuo moralinių normų, jis eina į moralinį chaosą.

6. *Socialinė krizė.* Nuvertinant didžiausias vertybes, kurios visus jungia, palaipsniui didėja ir socialinė krizė. Šiais laikais dedama labai daug pastangų gerinti socialinius santykius, duodant žmogui ko daugiausia juslinės laisvės, tačiau žmogus nuo to nesidaro socialėsnis. Priešingai, jis darosi vis didesnis individualistas ir egoistas. Kaip A. Schweizer pastebi (*The Decay and the Restoration of Civilization*) šių dienų žmogui geriausias gyvenimas — tai gyventi tik ta diena ir rūpintis tik pačiu savimi.

Socialinė krizė prasideda nuo mažiausio, tačiau pagrindinio socialinio vieneto — šeimos. Vedyboms tampant tik civiline sutartimi, šeimoje menkėja šeimyniniai santykiai: silpnėja vieningumas tarp vyro ir žmonos, tėvų ir vaikų. Vis didėjantis individualizmas ir egoizmas aštrina konfliktus tarp atskirų šeimos narių,

Marija Gumbinaitė, VII kl.

Kilimėlio proj. (temp.)

kurie nebejaucia tarpusavio gilesnių dvasinių ryšių ir savo išsipareigojimams moralinių sankcijų. Šių dienų šeimoje išauklėtas žmogus nesidomi kito žmogaus žmogiškąja vertybe ir darosi abejingas artimo reikalams ir skausmams. Žmonių santykiai, atrodo, vis labiau nebetenka asmeniškumo ir žmoniškumo, tampa mechaniški, versliški, be nuoširdaus mandagumo.

Socialinėje plotmėje Vakarų kultūra davė demokratiją, kuri reiškia labai didelę socialinę pažangą. Tačiau ir šioje srityje ta pažanga nėra atsipalaidavusi nuo materializmo ir ji nėra dar suradusi kelio, kuriuo eidama ir siekdama savo tikslų, ji nepaneigtų kitų vertybių. Demokratija tampa materialistiška, kai ji kiekybei atiduoda spręsti vertybių dalykus, kurių ji nekuria ir kurias sukuria tik kokybė. Taip pat demokratija kartais prieštarauja kultūros pažangai, kai ji nustelbia stiprias asmeny-

bes, o estetinių, etinių, mokslinių ir kitokių vertybių standartus padaro pareinamus nuo masės impulsų, minios nuotaikų ir kitų iracionalių elementų.

7. *Auklėjimo krizė.* Auklėjimo srityje krizė pasireiškia daugiausia dviem atvejais. 1) Šeima, būdama pagrindinė auklėjimo institucija, pradeda kratytis auklėjimo pareigų. Tėvai, ieškodami sau patogumo, vis anksčiau savo vaikus atiduoda auklėti kitiems (vaikų darželiams, mokyklai), o vaikai, praleisdami didžiąją dienos dalį ne tėvų šeimoje, pasisavina sau elgesio normas bei standartus iš kitų ir dėl to labai anksti pradeda priešintis šeimos tradicijoms. Auklėjimui vykstant daugiau už šeimos ribų, mažėja žmogaus nuširdumas ir vidinis socialumas. Poilsio ir jaukumo ieškoma jau ne šeimoje, o kinuose, teatruose, susitikimuose su draugais.

2) Auklėjimas yra pasukęs dezintegracijos keliu, nes jame vis stipriau reiškiasi tendencija mažiau bevertinti bendrąsias kultūrines vertybes, o jų vietą užleisti profesiniam lavinimui, kuris braunasi vis į žemesnius mokyklų laipsnius, iš ten išstumdamas kultūrinį pažinimą. Auklėjimas tampa lavinimu to, kas naudinga. Gilesnio pažinimo bei išminties tikslus pakeičia meistriškumo siekimas. Didžiąsias vertybes auklėjime taikstosi pakeisti komercializmo dvasia. Tuo būdu auklėjime mažėja elementai, kurie visus jungia, o gausėja tie, kurie žmones skiria, nes, ruošiant tik siaurus specialistus be gilesnio bendrojo išsilavinimo, didėja tarpas tarp žmonių, ir jie neberanda tarp savęs bendros kalbos. Didėjant specializacijai, žmogus vis siauriau apribojamas, nes siauroje specialybėje darbas bei veikimas organizuojamas

taip, kad jis reikalauja nebe viso žmogaus, o tik kurio nors siauro sugebėjimo. Tie gi sugebėjimai, kuriais remiasi žmogaus asmenybė, nustelbiami menkesnės prasmės snugebėjimų, mažiau teturinčių dvasinių elementų. Vis stipriau reiškiasi tendencija daugiau rūpintis priaugančio žmogaus specialybe negu juo pačiu, kaip žmogumi; rūpinamasi duoti gerą profesinį išsilavinimą, tačiau pamirštama jam duoti gerai pagrįstą pasaulėžiūrą. Siaurų specialistų lavinimas dažnai giliau nepaliečia ir nelavina jo mąstymo, vaizduotės ir kitokių jauno žmogaus turimų gabumų ir atrofuoja jo kūrybingumą. Jis veda į pasitenkinimą fragmentiniu sugebėjimu, nesidomint visumos trūkumais. Dėl ankstyvos specializacijos mokymas ir iš viso auklėjimas mechanizuoja, mažindamas žmogaus dvasingumą. Nesirūpindamas viso žmogaus išugdymu ir išlavimu, modernusis auklėjimas yra pasukęs į vienpusiškumą.

IV.

Kaip matėme. Vakarų kultūra yra tapusi labai sudėtinga ir nebevieninga. Tiesa, ir būdama labai sudėtinga, ji galėtų būti vieninga, bet tik viena sąlyga, būtent, kad žmogus savo visus siekimus bei tendenciją ir ypač savo biologinės prigimties polinkius palenktų bei priverstų paklusti dvasinėms vertybėms, jų tikslams ir normoms. Jų atsisakant, nebelieka jokio centro, kuris jungtų visus kultūros elementus ir nurodytų jiems tikslus. Neturint visoms kultūros sritims bendrų tikslų, kiekviena gyvenimo sritis eina savo keliu ir kiekviena jų atpalaiduoja griaunamąsias jėgas, kurios naikina bei nuodija kitas sritis.

Šių dienų Vakarų visuomenei būdingas yra biologinio gaivalingumo sumažėjimas, būtent, gyventojų ne-

bepajėgiamas daugėti. Tai laikoma būdinga kiekvienos juslinės kultūros paskutinei fazei. Bijodamas nepatogumų, žmogus vengia visa to, kas jį apsunkintų, nors tas jo vengimas vestų ir į jo giminės išnykimą. Sunaikinusiui savo psichinę ir dvasinę pusiausvyrą, žmogui sumažėja ir gyvenimo vertė. Juslinių tikslų siekimas dažniausiai veda žmogų į nusivylimą ir psichinę bei socialinę izoliaciją. O tuo atveju ir pats gyvenimas pradeda greit atrodyti tuščias, nevertingas ir pagaliau net nebepakenčiamas. Medicinos statistika rodo vis didesnę nervų sutrikimų dažnėjimą ir psichinių ligų gausėjimą. Ypač dažnėja savižudybės, kurios nuo 1850 metų iki 1920 metų įvairiuose kraštuose pagausėjo 2-3 kartus.

Nežiūrint socialinių mokslų pažangos, kasmet gausėja asocialiniai reiškiniai. Kriminaliniai nusikaltimai kasmet auga. Ypač didėja jaunimo nusikaltimai; labai gausėja planingi ir šaltakraujiškai apskaičiuoti nusikaltimai, kurie tampa verslu, atliekami verslo ir mokslo tikslumu ir įvykdomi naudos bei pasipelnymo sumetimais.

Vakarų kultūra eina ta kryptimi, kad žmogus vis daugiau nuasmeninamas ir sumechaninamas. Žmogus per daug nebevertina savo asmenybės. Jis kažkaip nebetenka savo žmogiškosios vertės ir dažnai yra traktuojamas kaip daiktas ir vertinamas pagal naudą. Žmogus su tvirtais principais ir aiškia pasaulėžiūra dažnai visuomenės ne tik nebevertinamas, bet ir nebepageidaujamas.

Nežiūrint mokslinės, techninės ir organizacinės pažangos, dvasinių principų nekontroliuojamas pasaulis eina pamažu į chaosą. Didieji žmonių sukrėtimai, kaip bolševizmas, hitlerizmas ir fašizmas, pasireiškę

A. Bičiūnas, V kl.

Lietuvos trobelė (spalv. pieštukai)

didžiausiu žmogaus išniekinimu, neišivaizduojama jo priespauda ir masiniu žmonių naikinimu, nėra atsitiktiniai dalykai, o nuoseklios Vakarų kultūros tendencijų išdavos. Jie yra šių laikų moralės auklėtiniai ir sensacinės kultūros įrankiai. Dvidešimtas amžius yra pats kruviniausias žmonijos istorijoje. Kiekviena vėlesnė revoliucija savo žiaurumu pralenkia ankstesniąsias, pareikalaudama vis daugiau aukų. Galime šių laikų nelaimes, priespaudą ir grėsmę vadinti, kaip norime — galime jas vadinti Dievo bausme ar pačių žmonių sau sukurtu prakeikimu — jos kyla iš mūsų kultūros sukurtų vertybių chaoso, jos ateina neišvengiamai, ir žmonijai teks jas kentėti, kol ji susiras sau teisingesnę kelią ir dvasinių vertybių kūryba išpirks savo praeitį.

V.

Prileidimas, kad Vakarų kultūra ir Vakarų visuomenė pergyvena krizę, šiais laikais jau nekomentuoja-

mas ta prasme, kad ta visuomenė su savo kultūra turės visiškai žlugti. Dabar, kalbant apie Vakarų krizę, dažniau prileidžiama, kad išeitis iš tos krizės bus ta, kad vėl iš lėto atgis dvasinė kultūra ir grįš atitinkamas susidomėjimas dvasinėmis vertybėmis. Iki tai įvyks. Vakarų kultūros įtakoje esanti žmonijos dalis dar ir toliau eis tuo pačiu keliu, dar turės pergyventi tas pačias ir naujas savo kultūros klaidas, kol jos bus visų skaudžiausiai pajustos ir pagaliau sukels visuotinę nusivylimą. Iš to nusivylimo turėsias kilti pasiilgimas ko nors kilnesnio, gilesnio, turiningesnio. Didėjant vertybių pasiilgimui, prasidėsias naujas kūrybiškas laikotarpis ir visose srityse pradės reikštis kūrybinis genijus. Įvairiose srityse pasireiškę genialios kūrybiškos asmenybės sudomins didžiosiomis vertybėmis nusivylusį žmogų ir pradės naują dvasinį renesansą, o gal ir naują kultūrą. Visos didžiosios praeities kultūros prasidėjo religiniu atgimimu. P. A. Sorokinas prileidžia, kad ir Vakarų kultūros naujoji era, greičiausiai, prasidėsianti taip pat religiniu atgimimu.

Galime šiam prileidimui tikėti, gali jis kitų ir neįtikinti. Vakarų kultūra yra toje stadijoje, kad ji turės pasukti vienokiu ar kitokiu keliu. Suprantama, kultūros posūkiai negali būti staigūs. Todėl klystume, jei manytume, kad mes jį aiškiai pajusime jau artimiausiais dešimtmečiais. Visi bendrieji kultūriniai pakitimai vyksta labai iš lėto. Tik vienas dalykas yra neįtikinamas, kad ji dar ilgai galėtų eiti materialistiniu keliu ir iš naujo pergyventi dar baisesnės katastrofas ir kartu nesuprastų savo klaidų. Todėl atrodo, kad vienintelis jai kelias lieka tik į dvasinį atgimimą, kuris turės prasiveržti dideliu kūrybin-

gumu dvasinių vertybių srityje. Tas kūrybingumas tačiau bus sėkmingas tik tuo atveju, kai visų vertybių jungiančiu centru taps tos normos, kurias žmonija gavo Sinajaus Kalne, ir kai jų siekimams vadovaus ta dvasia, kuri buvo išreikšta Pamoksle nuo Kalno.

Fariziejiškumas

E. VASYLIŪNIENĖ

Iš Evangelijos žinome, kad Kristus su meile ir atlaidumu žvelgė į didžiausius nusidėjėlius, atleisdamas jų sielos paklydimus. Vienintelė rūšis žmonių, kurie buvo Kristaus pavadinti "pabaltintais grabais", "žalčių veisle", veidmainiais", buvo fariziejai. Tiesa, kad fariziejai buvo anais laikais gyvenanti kasta, tam tikri istoriniai asmens. Bet tiesa yra ir tai, kad fariziejizmas yra tam tikra psichologinė ypatybė, kuri lydėjo anuos žmones. Fariziejizmas yra psichikos stovis, tam tikras žmogaus charakteris, būdas, kuriuo jis čia žemėje reiškiasi. Todėl į fariziejizmą ir galime žvelgti psichologijos požiūriu: kaip į tam tikrą žmogiškos sielos poraišką šiame pasaulyje, kuri yra būdinga ne tik senovės žydų šventikų kastai, bet kiekvienai žmogiškai būtybei, kuri mina šios žemės kelius.

Kas įsiskaito į Evangelijos puslapius, ieškodamas ne tik Dievo žodžio, kuris ten yra apreikštas, bet ir žmogaus, kuriam tas žodis sakomas, nustebis, kokia gili psichologijos knyga yra Evangelija. Evangelija yra parašyta žmogiškai būtybei, ir tos būtybės mažiausieji psichologiniai niuansai yra tiksliai nusakyti. Fariziejizmas ir yra vienas iš žmogaus

sielos niuansų, prigimtų, gal būt, ar įgytų, bet giminingų kiekvienam žmogui. Fariziejizmas niekad neišnyko, ir šiandieną jis yra gyvas, kaip ir anais laikais, kai Kristus lankė Palestinos gyventojus. Kristus tą bruožą skaudžiai atjautė, jį pasmerkė, pats iš fariziejų rankų priėmė kryžių. Todėl, kas sudaro fariziejizmo pagrindus, psichologinį pamatą, įdomu ir šiandieną panagrinėti.

Liesdama fariziejizmo psichinį momentą, esu psichologijoje ir iš jos ribų stengsiuos neišeiti. Nekalbu apie jokių konkretų žmogų ar faktą, kalbu apie psichologinį reiškinių ir į jį įsigilinu, atsiremddama į Evangeliją.

Pagrindinis fariziejizmo bruožas yra nenuoširdumas. Fariziejų gyvenimas, kaip jį aprašo Evangelija, rėmėsi ne jų įsitikinimu, bet kauke, įspūdžiu, kokį šie žmonės stengėsi padaryti savo aplinkai. Fariziejai gerai žinojo Dievo įsakymus ir įstatymus ir juos pildė paraidžiui: pasninkavo, davė išmalda, užlaikė šventes. Niekad jų širdys nesusilo nuo tų apeigų, pasilikdamos tuščios ir savimylolos pilnos. Savo pokalbiuose su Kristumi fariziejai dažnai naudoja įstatymų žodžius ir nurodo jų šaltinius, bet niekad neparodo žmogiško prisirišimo prie paties įstatymo. Įstatymas liko jiems tuščia forma, kurią reikia laikyti dėl tam tikros užimamos pozicijos, bet ne iš įsitikinimo ar meilės jam.

Fariziejizmo bruožas yra kito žmogaus panieka. Net šventovėje klūpėdamas ir besimelsdamas, fariziejus niekina muitininką Dievo akys ir altoriaus akivaizdoje, išskeldamas savo nuopelnus. Panieka savo artimui raudonu siūlu nužymi fariziejų charakterį: jie niekina Kristų kaip Dievą, niekina jį kaip žmogų, net paniekina savo tautinį jausmą, atiduod-

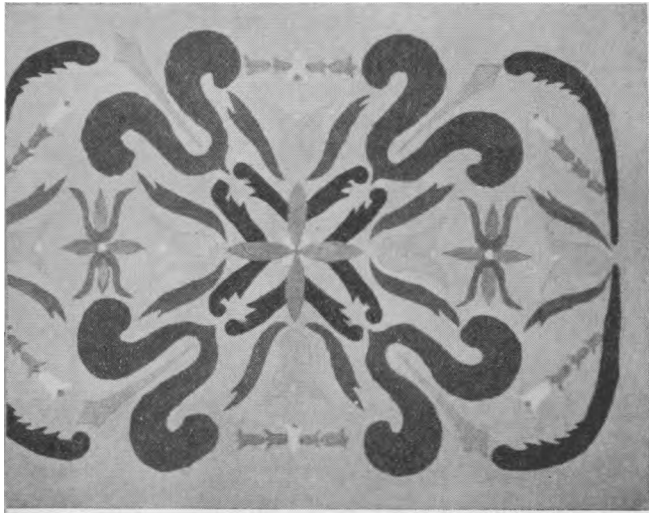

V. Vilipaitė, VII kl.

Kilimelio proj. (temp.)

darni savo tautos Sūnų pasmerkti atėjūnams romėnams. Žvelgdami į panieką šių dienų psichologų požiūriu, randame, kad ji yra išbujojusios savimyllos žymė. Fariziejus taip aukštai save vertino, kad visokia kaina stengėsi niekinti bet kurį žmogų, savo kelyje sutiktą. Niekindami žmones, fariziejai paniekino ir Dievą-žmogį skaudžiausia panieka, kurią tik kada pasaulis pažinojo.

Fariziejizmas pasižymi vidine tuštybe. Šis stovis yra baisus: žmogus nieko nemylė, niekam netiki, nieko nepripažįsta. Visas buvimas žemėje tampa beprasmiu pabaltintų grabų šoku, kurie kovoja už užimamą visuomenėje vietą, patys nieko visuomenei neduodami. Fariziejinę žmogiškos būtybės tuštumą atjaučia kitas žmogus: nuo jų prisilietimo lieka

R. Rakutytė, VIII kl.

Kilim. proj. (temp.)

vidinis kartumas, kurį išgyvena kiekvienas. Įdomu, kad šių dienų mąstytojai pastebi vidinį moderniojo žmogaus tuštumą, kurio nepajėgia užpildyti joks civilizacijos triukšmas. Juo daugiau šių dienų fariziejinis tuštumas kelia triukšmo moderniais skambalais ir triūbomis, juo skaudžiau jį atjaučia visuomenė.

Fariziejizmas ieško priekabių. Ir senovės fariziejai stengiasi Kristų sukompromituoti, apipildami Jį priekabiais. "Ar tinka subatoje gydyti"?... Priekabių ieškojimas yra tapusi mūsų moderniojo žmogaus liga: kodėl šis ar tas pasielgė taip o ne kitaip, kodėl dar nenutraukė ryšių su religija, kodėl, kodėl? Kiek kartų prasižiojame, kitus priekabiais apipildami ir jų ieškodami, jauskime, kad mūsų lūpomis kalba modernus fariziejus. Kiek kartų esame priekabių, o ypač neteisingų, ugnyje, melskimės už lūpas, kurios mus priekabiais apipila, nes krikščionis turi tik melstis už savo vardo niekintojus.

Fariziejizmas neša neapykantą. Neapykantą visko, kas dieviška, kas gražu, kas šventa, kas kilnu. Fariziejai nekentė Kristaus, jie tykojo Jį užmušti. Ir modernus fariziejizmas užmuša, jei ne kūną, tai sielą ir dvasinį polėkį. Gal dvasinė mirtis yra dar baisesnė už fizinę mirtį, kuri tęsiasi metais. Ar tie 60 milijonų modernių pagonių, kurie šiandieną Amerikoje nepriklauso jokiai bažnyčiai, nėra liudijimas, kaip fariziejizmas yra toli pažengęs? Kiekvienas žmogus yra ištroškęs meilės, šilimos, paguodos. Fariziejizmas barsto šaltį ir neapykantą viskam: savo artimo mintims, savo artimo darbams ir siekimams. Ar jautėte kada neapykantą? Ji yra beveik fiziniai jaučiama, kažkaip trykšta iš kito žmogaus sielos ir liejasi tamsia spalva. Visos idealų gelės vysta nuo jos prisilietimo, visa dvasinė gyvybė miršta ir išnyksta. Jei kada išgyvenote neapykantą, tą šaldantį, bauginantį, pagiežos kupiną jausmą, žinokite, buvote moderniuoju fariziejumi. Tas tęsėsi metais, ar minutėmis, bet buvome jų eilėse ir jų tarpe.

Kas taiko fariziejizmą kitam — klysta. Fariziejizmas kaip psichologinė būseną, kaip modernus žmogiškos būtybės senovinis bruožas yra taikintinas tik pačiam sau. Sakyti, štai eina fariziejus, jau yra fariziejška. Nuo fariziejizmo turime patys save saugoti ir jo apraiškas rauti su šaknimis iš savo širdžių. Kiek kartų užsimauname nenuoširdumo kaukę, pagalvokime, kad prieš mus stovi Dievo sukurta būtybė — žmogus, kuris turi ir dieviškumo bruožų, bent Dievo ilgesį. Ši būtybė turi ką nors gražaus — ar ji gražiai šypsosi, ar gieda, ar kalba, ar žiūri. Nuoširdžiai pajuskime kito žmogaus grožį, ir nuoširdumas atsiras mūsų kalboje, mū-

sų elgesyje. Sustingimas išnyks iš mūsų veido, tas fariziejinės kaukės sustingimas, kurį gali prašalinti tik nuoširdi mintis apie mūsų artimą, toki pat Dievo tvarinį, kaip ir mes patys esame.

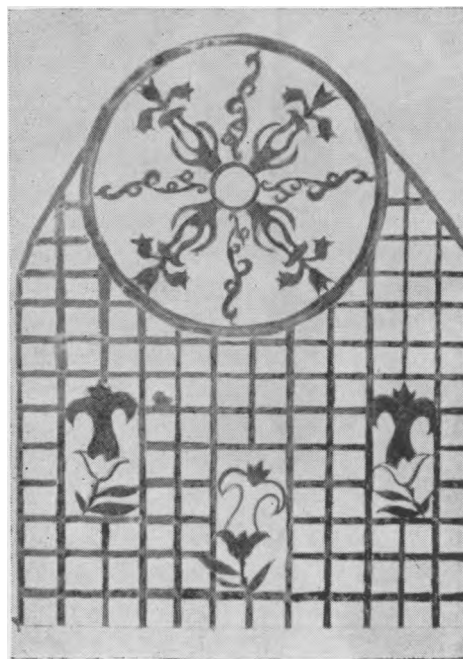
Panieka? Tai saldus uždraustas obuolys, kurį taip miela ragauti. Ir visos uždrausto vaisiaus pasekmės ateina: nusivylimas pačiu savimi, išėjimas iš kito žmogaus dvasinio akiračio į savo savimybės siaurą kampelį ir ieškojimas vis labiau ką niekinti. Kiek kartų ateina mintis, kad štai žmogus yra niekas, raukime tą mintį lauk. Užmuškime ją, kaip nuodingą gemalą, kad jis netaptų žodžiu ir neišeitų ištartas garsiai. Žinokime, niekas taip neskaudina mūsų artimo, kaip panieka, niekas taip neužmuša jo žmogiškos vertės, kaip niekinantis žodis. Ir niekad nesame didesniais fariziejais, kaip atsistodami ant savo artimo galvos, besistengdami ją nulenkti žemyn.

Tuštuma? kažkas pasakė, kad modernus žmogus užpildo savo vidinį pasaulį laikraščio žiniomis, filmų vaizdais, triukšmu, o vis dėlto tuštumos neužpildo. Kodėl? Vidinę žmogaus tuštumą gali užpildyti tik Dievo žodis, tik atsakymas į tuos degančius klausimus, kas aš, kodėl aš esu čia žemėje, kur aš nueisiu. Būkime susikaupę, skaitykime, kas žmogiškąją širdį kelia nuo kasdieniškos tuštumos. Tai mintys apie savo artimą, apie jo vargus ir mūsų pagalbą jam, apie mūsų visų vieną Dangaus Tėvą, apie mūsų vieną tikslą — dangų, apie mūsų visų vieną pareigą — meilę... Tuštybei nebus vietos mūsų sielose, ir fariziejizmas išnyks, išgaruos, kaip piktas mirazas.

Paklauskite šiandieną psichiatrų, kodėl tiek ligonių yra jų namuose, ir jie jums atsakys — žmonėms trūko

meilės. Paklauskite modernių pedagogų, kodėl tiek daug šiandieną jaunų nusikaltėlių, ir jie atsakys jums — vaikams trūko meilės. Ko gi netrūksta šiandieną pasauliui? Neapykantos. Raukime ją iš savo širdžių, iš savo kalbų ir savo darbų. Muškime dar begimstantį neapykantos jausmą, jo vieton duodami meilės, nes tik ji viena yra pajėgi užmušti neapykantą. Juo labiau išrausime neapykantą iš savo širdžių, juo daugiau pasėsime meilės mūsų aplinkoje, juo mažesniais fariziejais būsime savo moderniosios aplinkos tarpe.

Fariziejizmą, kaip psichologinį stovį, gali kiekvienas mažinti pats savyje. Juo sąmoningiau krikščionis kovos už savo krikščioniškąją egzistenciją, juo griežčiau jis kovos su jos amžinuoju priešu — fariziejumi.

A. Liulevičiūtė, VII kl.

Geležinių Vartų proj. (tušas)

J. Kidykas, S. J.

ŠEIMA MODERNIZMO SŪKURIUOSE

PER paskutinius 150 metų nepaprastai pasikeitus socialinei ir ekonominei santvarkai, šeima atrodo nustojusi viso to, kas ją anksčiau palaikė. Ypač tėvas neteko savo vaidmens, kaip šeimos planuotojas, išlaikytojas ir neginčijamas jos autoritetas. T. De Lestapis ieško tokių vertybių, kurios galėtų išlaikyti stiprią ir laimingą šeimą mūsų laikais. Jo nuomone, šios penkios vertybės yra patys geriausiai šeimos palaikytojai: meilė, vyro ir žmonos talka, asmenišką ir bendruomenišką auklėjimo kryptis, šeimų bendravimas ir krikščioniškoji moterystės misterija – paslaptis.

Meilė

"Meilė gimdo šeimą ir yra geriausias jos šansas". Šiuo gražiu sakiniu jėzuitas P. Archambault pradeda puikų savo veikalą "Šeima – meilės vaisius". Ar tai reiškia, jog autoritetui šiandien nebėra vietos šeimoje? Ne. Tai reiškia tik tai, kad šiandien rečiau negu seniau juo remtinasi, nes šiandien "bendroviškasis" šeimos pobūdis, kuris ypatingai remiasi autoritetu, vis labiau traukiasi antron vieton, pirmąją užleisdamas "bendruomeniškumui".

Turėtų būti žinoma, jog visi žmonių susibūrimai turi ir "bendrovinių"

ir "bendruomeninių" elementų, nors ir skirtingame laipsnyje. Bendrovės ir bendruomenės būdingieji bruožai gana skirtingi. Bendrovei sukurti užtenka keletai asmenų susiburti, užsibrėžti aiškų tikslą, pasiskirstyti darbu ir suderinti savo veiklą tam tikslui pasiekti. Veiklą derina autoritetas. Todėl bendroviško pobūdžio sambūriui yra būtina reikalingi: tikslas, autoritetas ir funkcijos. Bet ilgainiui tie trys elementai išnyks. Amžinai pasiliks tik bendruomenės ir meilės vertybės, kaip šv. Augustinas pastebi. Visos bendrovės (societies) išnyks, bet nebus galo žmonių bendruomenei (community). Ir amžinybėje gyvensime bendruomenėje ir mylėsime, nes meilė yra paskutinis ir niekada nesibaigiantis tikslas.

Valstybinio ir ekonominio masto sambūriuose turi vyrauti bendroviniai bruožai, nes valstybės tikslas yra laikinio pobūdžio. Ji siekia laikinio visų piliečių labo. Nors ir čia neapsieinama be meilės įtakos, tačiau pirmutinis valstybės uždavinys yra palaikyti tvarką teise ir teisingumu. Bet būtų keista ir neįmanoma teise ir teisingumu spręsti Bažnyčios bei šeimos reikalus. Juk čia yra kažkas slėpininga, kažkokios meilės mistika, kažkas, kas prašoka visus juridinius kodeksus. Todėl šių dienų žmo-

nija vis stipriau pajunta, kad šeimos pagrindu turi būti meilė. Kodėl? Todėl, kad ji atsižvelgia į apjungiamųjų asmenybes, į jų laisvę, ir dar labiau į jų paskutinį tikslą mylėtis. Kaip kiekvienoje bendruomenėje, taip ir šeimoje, ne tiek užsibrėžiama bendrai siekti kokio nors tikslo, kiek stengiamasi "kas nors būti drauge". Drauge rasti gyvenimui prasmę ir tą patį paskyrimą. Todėl šeimoje galima kalbėti apie "bendrą likimą" ir "likimo bendrumą", apie bendrą gyvenimo kryptį, apie vieną prasmę mylėtis.

Bet ir ant meilės pamatų statant šeimos gyvenimą, dar nereiškia, jog viena akimirka dingtų visos sunkenybės ir painingos. Ir meile pagrįstoje šeimoje reiks susidurti ir su charakterių skirtumais ir su kitokiais moraliniais įsitikinimais, su skirtingomis filosofinėmis pažiūromis, su įvairiais kultūros bei išsiauklėjimo lygiais, kartais su indifferencija ar net ir pačiais skaudžiausiais nesutarimais vaisingumo bei vaikų auklėjimo reikaluose.

Šimtmečių šimtmečiais tuos klausimus šeima rišo autoriteto žodžiu, kartais kiek sušvelninamu praktiškėmis abiejų pusių nuolaidomis. Bet vienas šeimoje visada žinojo turįs teisę padaryti galą per daug ilgims ginčams, svarstymams ir nuomonių skirtumams, galintiems ardyti šeimos vienybę. Šitoks valdoviškas ir vienašališkas šeimos problemų rišimas šiandien atrodo nebeįmanomas ir per pigus. Ar nebūtų kur kas žmoniškiau ir teisingiau, ar ne labiau tiktų moterystės ryšiais sujungtoms asmenybėms kilnesniu būdu spręsti savo sunkenybes? Ne viešpatavimu, ne kito asmens prievartavimu, ne pavergimu, o bendruomenišku susitarimu. Tai nelengva. T. Archambault

pastebi: "Bendrojo gyvenimo sunkenybė yra sugebėti būt ir du ir viena, ir viena ir du. Nėra nieko lengvesnio, kaip būti du. Pakanka vienam pasipriešinti, ar nors likti indiferentu. Būti viena, natūraliai sekasi, vienam priverčiant kitą sau tarnauti, praktiškai tą kitą sunaikinant. Bet būt viena, nenustojant būti du, ir būti du, nenustojant būti viena, sudaryti "mes", pasiliekanč pilnai ir "tu" ir "aš", tai jau yra kitas reikalas. Ir todėl laimingam šeimos gyvenimui nepakanka bendrovinio pobūdžio elementų. Nepakanka autoriteto.

Meilė vienu ir tuo pačiu metu apima ir vienybę ir dvigubumą, todėl jai būtina yra reikalinga "kitas". Dažnai sakoma, jog meilė sulieja į vieną. Tai tiesa. Bet lygiai yra tiesa, jog meilė skiria. Ką gi reiškia mylėti? Ar ne tai, kad mylintis geidžia tokio mylimojo, koks jis yra, o jis yra ir kitas ir kitoks. Mylimojo norima dėl jo kitoniškumo. Ir juo labiau vienas kitą myli, juo labiau nori padėti viens kitam išlaikyti savo kitoniškumą. Vos tik pabudusi, tartum tik pirmojo laipsnio meilė, tiesa, nepakenčia skirtingumų. Bet jau labiau sutvirtėjusi mielai juos priima. Pagaliau, aukščiausio laipsnio pasiekusi meilė džiaugiasi kitoniškumu ir juo pasinaudoja. Juk skirtingumas vienu ir tuo pačiu metu yra papildymas ir parama, ir didesnio savęs išsižadėjimo proga, ir tampsnio solidarumo pradai, ir pilnesnio bei turtingesnio ir turinigesnio gyvenimo šaltinis. Todėl kaip tik šiandien šeima ir turėtų remtis meile.

Bet ar ne visada krikščioniškoji šeima rėmėsi meile? Be abejo. Tačiau šeimos sociologija ir istorija to nepažymi. Išstudijavus 19 amžiaus sociologus, neatsirado nė vieno, kurs būtų drįsęs tvirtinti, jog krikščioniško-

I. Mackevičiūtė, VII kl.

Kilim. proj. (temp.)

sios šeimos stipriausias pagrindas yra meilė. Dar labiau tenka stebėtis, bevartant 19 šimtmečio pamokslus, konferencijas, paskaitas, šeimoms duotas gavėnios metu rekolekcijas. Čia labai retai tesutinkamas žodis meilė. Tik peržiūrint vieną apie 1860 metus išleistą žodyną, krenta į akis šitoks šeimos aptarimas: "Šeima yra lyčių skirtumu besiremianti asmenų bendruomenė (community!)". Tai keista. Ano meto raštijoje tokia mintis yra visiškai svetima. Ir kas galėjo šitaip parašyti? Nagi: "Katalikų Teologijos Žodynas, parašytas mokyčiausių *Vokietijos* Teologų" (mano pabr. J. K.) — skamba knygos titulas!

Dar nuodugniau tą reikalą pastudijavus, paaiškėja, jog krikščioniš-

kųjų pažiūrų į šeimą raida buvo veikiamą dviejų tradicijų. Viena — tai lotyniškųjų tautų. Ji remiasi "paterfamilias" "šeimos tėvo" ir net "Romos šeimos tėvo" sąvoka. Tėvas čia yra šeimos valdovas, stačiai viešpats. Antroji tradicija yra germaniškųjų tautų. Čia pirmąja bendruomeniškumo elementas vyro ir žmonos santykiuose. Todėl lotyniškosioms tautoms ir šiandien dar reikia saugotis per daug pabrėžti pagoniškąją senovišką pažiūrą į šeimos gyvenimą, per daug remtis autoritetu. Moderniškajame pasaulyje tai gali šeimai tik kenkti. Tuo tarpu bendruomeniškasis meilės elementas gali padėti. (Būtų labai įdomu ir naudinga patyrinėti, kuris tų dviejų elementų vyravo lietuviškosios šeimos sampratoje ir kasdieniame jos gyvenime.

J. K.).

Vyro ir žmonos talka

Moteris šiais laikais, bent krikščioniškosios kultūros kraštuose, nebelaikoma mažamete ir todėl beteise. Tai yra antroji šeimai sustiprinti vertybė. Savo išsimokslinimu ji dažnai yra intelektualiai lygi vyrui, o kartais net pranašesnė. Karo metu daugelis moterų ilgai gyveno atskirtos nuo savo vyrų, buvo priverstos imtis visokių darbų, kas jas įgalino išskleisti ir parodyti įvairiausius talentus. Darbai raštinėse, dirbtuvėse, mokyklose ir net universitetuose, įvairiausiose įstaigose bei pareigose ir įstatymų pripažintos lygios pilietinės teisės labai pakeitė jos reikšmę šeimos židinyje. Visa tai nesunaikino vyro pirmenybės šeimai valdyti. Katalikė moteris žino, jog reikia tam tikra prasme pasiduoti vyriškai galvai, kaip tai pataria šv. Povilas efezie-tėms: "Moterys tebūna visame pasidavusios vyrams, kaip Viešpačiui"

(5. 22). Bet modernieji laikai atkreipė dėmesį į Bažnyčios mokslą, ypač į Pijaus XI encikliką "Casti Connubii", kur jis dėsto: "Kaip vyras yra šeimos galva, taip žmona turi būti jos širdis. Ir kaip vyrui tenka valdymo pirmenybė, taip žmona gali ir turi priimti meilės pirmenybę". Šiais sakiniais šv. Tėvas, atrodo, bus patiekęs esminį atsaką į žmonos būklės problemas šių laikų šeimoje, kurioje, nepaisant visų iki šiol laimėtų teisių, ji vis dar tebėra suvaržyta tam tikro menkavertiškumo komplekso.

Bažnyčia nepaprastai išlaisvino moterį, įgalindama ją nebebūti vien pasismagrinimo ar darbo įrankiu, kuriu ji buvo pagoniškajame pasaulyje, ir pasidaryti žmogumi, asmeniu, kaip ir vyras. Bet ar moteris šiandien jau tobulai naudojasi ta jai Bažnyčios suteikta laisve, orumu ir lygiavertiškumu? Ilgus šimtmečius skelbti vyro ir moters sričių bei uždavinių skirtumai ir šiandien nėra palankūs visiškai jos laisvei ir lygybei. Žmonos padėtis vis lieka pajungta vyro valdžiai ir nekartą tenka šyptelėti girdint, jog moteris esanti "šeimos židinio karalienė". Kas dieną vis labiau "sukolūkinamame" pasaulyje, jos karališkumas atrodo labai antraeilis dalykas. Ar nebūtų daug tikresnis tas moters išvadavimas, jei į vyro ir moters reikimosi sritis šeimoje būtų žiūrima, kaip į vieną vienetą ir abiem bendrą tą patį reikalą, ar tai būtų išviršiniai ir eiliniai gyvenimo reikalai, ar patys intymiausieji išvidiniai. Į viską turėtų būti žiūrima iš abiejų pusių, iš vyro ir iš žmonos; viską turėtų spręsti suprantanti ir užjaučianti meilė ir autoritetas. Autoritetas teiktų šeimai gyvenimo centrą, patvarumą, stiprumą, atramą ir saugumo jausmą, o meilė atsižvelgtų į kiekvieno šeimos nario giliausius

troškimus, jo orumą, didingumą ir brangumą. Jei senųjų laikų šeimą būtų galima pavaizduoti kaip apskritimą su vienu centru, tai šių dienų šeima vaizduotina elipsės pavidalo, su dviem poliais: vienas lieka kaip buvęs — autoritetas, bet prisideda antras — meilė. Autoritetas lieka reikalingas ir prasmingas, nes šeimoje yra bendrovinių elementų, kuriuos jis sucementuoja. Bet šeimos narių orumas ir asmenybių sugyvenimas turi labiau remtis bendraisiais ir giliausiais visų ir kiekvieno interesais, bendru likimu, bendra gyvenimo prasme, bendruoju meilės bei laimės troškimu. Todėl rengiant jaunimą moterystei, reikalinga visa tai jiems perteikti, išamoningi, kad, nepripažįstant šeimoje tėvo autoriteto, ji turės pakriksti, o nesant meilės, nukentės žmogaus orumas, kilnumas ir eis kova už tai, "kieno bus viršus".

Šią skyrelį baigdamas, T. De Lestapis atkreipia dėmesį dar į vieną niuansą. Jis yra paimtas iš plataus prityrimo, besidarbuojant su jaunosiomis šeimomis, kurios yra pasinešę sukilinti ir sudvasinti vedybinį gyvenimą. Jis cituoja T. R. Prigent: "Šiandien moteris peržengia slenkstį į naująją šeimyninį gyvenimą, aiškiai žinodama ir jausdama įgimtą pagrindinę savo lygybę su vyru". O dr. G. Maranon užbaigia: "Iki šiol vyravusį nusistatymą, kad moteris esanti žemesnis sutvėrimas už vyrą tenka pakeisti kitu, būtent: nė viena nė kita lytis nėra už vieną kitą nei žemesnės, nei aukštesnės, jos yra tik skirtingos. Čia glūdi visa tiesa."

Moteris geriau negu vyras suprantą vaikus, bet vyras yra vaikiškesnis negu moteris.

Z a r a t h u s t r a

A. Tamošaitis, S. J.

NESUSIPRATIMAI BAŽNYČIOS PULSO BEČIUOPIANT

Šių metų gegužės mėn. "Laiškuose Lietuviams" buvo įdėtas mano straipsnis "Nepasaulėžiūrinė politika ir Bažnyčios pulsas". Liepos - rugpiūčio numeryje p. A. Gražiūnas "Nepasaulėžiūrinės politikos" straipsniu siekia tą temą pilniau nušviesti ir išskelti mano rašinio neigiamybes ir klaidas. Kad savo minties paryškiniu neįvesčiau ir šios diskusijos į bergždžią ir neskanią akligatvį, stengsiuos ją įstatyti į pozityvias vėžes, būtent:

1. Paaikškindamas savojo straipsnio tikslą ir

2. Pakviesdamas p. Gražiūną konkrečiau paryškinti ir savąsias mintis.

Tokia konstruktyvi forma, užuot griovusi ir ardžiusi, turėtų būti ir vaisinga ir skaitytojui nenuobodi.

Manojo straipsnio užuomazga ir tikslas

a) *Tema.* Įpusėjus viename Romos universitetų pasirinktą Bažnyčios ir valstybės santykių studiją ir aptvarkius pluoštą surinktos medžiagos ta tema ruošiamai dizertacijai, kilo noras prisidėti mažu įnašu prie šito klausimo paryškavimo ir paplėtojimo lietuviškoje spaudoje. Bažnyčios ir Valstybės santykiavimo bendruosius dėsnius yra gražiai nušvietęs "Tėvynės Sarge" J. E. Vysk. V. Brizgys savo straipsniu "Valstybės

ir Bažnyčios santykių klausimai" (1954 m. nr. 1, 109-124 p.) Užuot kartojęs, kas jo pasakyta — tai juk būtų ne įnašas, o girdėtų dalykų nuobodus pergrumuliojimas — pasirinkau tą temą pavystyti toliau: žvilgtelėti į tų dėsnių praktišką įgyvendinimą. Daugelis teigia, jog Katalikų Bažnyčia — kaip tikroji — turinti turėti Valstybės ypatingą paramą, paspirtį kovoje prieš sektantų misijonierius, katalikų tikėjimo išpažinimas turįs būti oficialus valstybinis reikalas. Manojų straipsnio užsibrėžta parodyti, jog Bažnyčioje esama ir kitokios pažiūros, būtent, kad Valstybė turi duoti lygią laisvę reikštis visokio tikėjimo arba, platesniu terminu, visokių įsitikinimų žmonėms.

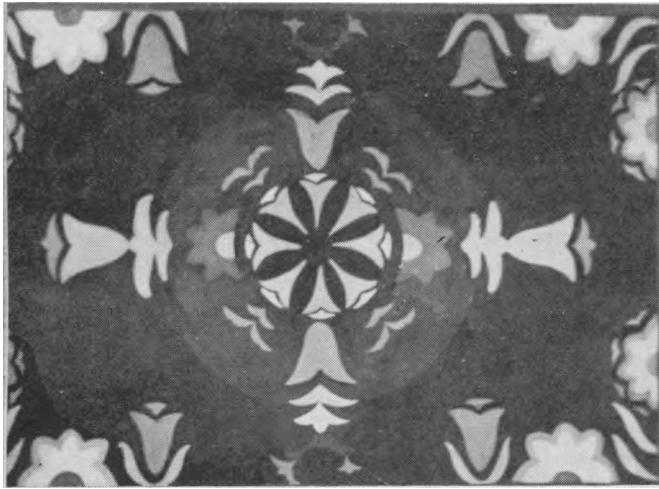
b) *Vardai.* Toms dviems pažiūroms mano pasirinktas pasaulėžiūrinės ir nepasaulėžiūrinės politikos vardas mūsų spaudoje jau pradėjęs prigyti ir dėl to skaitytojams nebe naujas. Nepasaulėžiūrinei politikai duotas JAV pavyzdys. P. Gražiūnas sako, jog esą nesuprantama, kodėl JAV politiką norima laikyti nepasaulėžiūrine. Kažkas, nesusipažinęs su dalyku, tai pasakęs, o kiti dabar tai kartoją, visai nepasirūpindami pažiūrėti, ar tai tiesa. Iš tikrųjų JAV politika esanti pasaulėžiūrinė. Aišku, kad pasaulėžiūrinė! Ir nepasaulėžiūrinės politikos šalininkai tai pripažįsta. Antai prof. Maceina, 1948

m. spalio mėn. "Aiduose" išdėstęs nepasaulėžiūrinę politiką, kitą mėnesį tame pat žurnale rašo: "Jeigu aš reikalauju pasaulėžiūrinius klausimus išjungti iš politinių organų kompetencijos ir jų sprendimą atiduoti kultūriniais organams, tai šis reikalavimas *taip pat* yra pasaulėžiūrinis: jis kyla iš gilaus mano įsitikinimo, kad pasaulėžiūra yra laisvas dalykas ne tik žmogaus vidiniame, bet ir viršiniame gyvenime... *Nepasaulėžiūrinės politikos teorija taip pat yra pasaulėžiūrinė*" ("Liberalizmo teisinimas; atsakymas Juliui Kaupui", 478 p.; pabraukta paties prof. M.).

Pasaulėžiūrinės ir nepasaulėžiūrinės politikos terminą vykusiai yra išdėstęs "Aiduose" L. Dambriūnas, baigdamas savo straipsnį "Maritainas ir mūsų laikai" (1955 m. bal.-geg. mėn., 177-179 p.). Tenai jis, tarp kitko, prasmingu pavyzdžiu paaiškina, kokia prasme JAV yra pasaulėžiūrinė ir kokia nepasaulėžiūrinė valstybė. Ji palyginama su medžiu. Žemė, kurion medis įleidęs šaknis, yra doroviniai pagrindai, įrašyti į pačią žmogaus prigimtį. Medžio liemu atitinka demokratinius laisvės ir lygybės pradus. Iš liemens išaugę šakos ir šakelės — įvairios konfesinės, pasaulėžiūrinės bei ideologinės organizacijos; lapai — atskiri žmonės. Apačia tad, t. y. bendrieji valstybinės santvarkos pagrindai, yra pasaulėžiūriniai (ir šita prasme teisinga sakyti, jog JAV yra pasaulėžiūrinė valstybė). Ant šitų pagrindų tačiau čionai kiekvienas pilietis gali statyti savo skirtingą pasaulėžiūros rūmą, kuris naudojasi vienoda įstatymų globa (ir šita prasmė kaip tik turima galvoje, sakant, jog JAV politika yra nepasaulėžiūrinė). Čia tad mano vėl vadovautasi nekartojimo taisykle: jei turime straipsnių, kuriuose šie var-

dai yra solidžiai nušviesti ir išanalizuoti, kam tai dar kartą kartoti? Kurims galams savajame straipsny būčiau turėjęs persirašyti, nors ir savais žodžiais, tokią p. Dambriūno analizę ir ją sušerti skaitytojui, prieš pradėdamas dėstyti savąsias mintis? Jeigu kiekvieną kartą iš autoriaus bus reikalaujama, skiriant gabalą straipsnio, tiekti platų pavartotų žodžių aiškinimą, kitų jau išsamiai padarytą, mes vargu ką tepažengsime į priekį, amžinai besivartaliodami po pradžiamokslės stadiją. Dėl to mano ir pasitenkinta apibūdinti pasaulėžiūrinės ir nepasaulėžiūrinės politikos sąvoką, paties straipsnio žodžiais, *keletu grubių bruožų*, tačiau pakankamai ryškių, ir paaiškinti, jei kam ji dar būtų buvusi svetima, ir apibrėžti, kokia prasme paimta Bažnyčios ir Valstybės santykiams išreikšti, jei kam būtų kilusi abejonė.

c) *Tikslas*. Esu nugirdęs, jog už mano straipsnį redaktorių puolę ir kunigai, ir pasauliečiai: esąs eretiškas, nieko neįrodęs ir t. t. Manojo rašinio tikslas buvo ir pasiliks tik vienas — parodyti skaitytojui, jog įvairiose šalyse paskutiniu metu yra aukštų Bažnyčios vyrų pasisakyta už laisvę vienodai reikštis visokių tikėjimų piliečiams. Valstybei nė vienos iš kitų neišskiriant ypatinga globa, parama, suoficialinimu. Ko nors daugiau straipsnis ne tik neįrodo, bet nė nesistengia įrodyti. Priešingai, pabaigoje skaitytojai įspėjami nepasidaryti iš duotų tekstų klaidingų ar per didelių išvadų: *būtų klaidinga manyti, kad Bažnyčioje nesigirdi priešingų balsų*", ir pridėta, kad tie priešingi balsai yra stiprūs — *"stiprių priešingų balsų"*. Nejaugi šitokio įspėjimo gale, aiškaus pasakymo, kas nepasaulėžiūrinė politika mano suprantama, straipsnio pradžioje ir

A. Draugelis, VII kl.

Kilimėlio projektas (temp.)

pačių tekstų jo vidury neužtenka skaitytojui pasakyti, ko straipsnis siekia ir ko ne? Bloga, kai rašytojas savo mintis patiekia neaiškiai išreikštas, nedavirtas, tarsi kokią neįkandamą šikšną. Tačiau iš kitos pusės irgi nėra gera, jei ima skaitytojus maitinti vien kokia košyte, "baby food" — taip jau visa sugrumbuliuodamas ir į burną įdėdamas, kad nieko nebelieka kramtyti. Galvoju, kad normalus "Laiškų Lietuviams" skaitytojas nėra nei kūdikis nei koks bedantis senis: jo irgi mokama galvoti ir iš aiškių žodžių pasidaryti išvadas. Kam stengtis jį nusmegninti, nebeduodant nė trupinėlio progos pamintyti?

Turint tą tikslą prieš akis, man rodosi, kad kai kurios p. Gražiūno pastabos taptų nereikalingos. Pavyzdys. Jo sakoma, jog aš lygiu pasisekimu būčiau galėjęs įrodyti, jog Bažnyčia siekia, kad katalikybė būtų skelbiama oficialia valstybine religija. Aišku, kad būčiau galėjęs! Jei kurioje pievoje ganosi avys ir žąsys, nemažesniu pasisekimu galima įro-

dyti, kad tenai ganosi avių, kaip kad žąsų. Jei Bažnyčioje yra balsų ir už vieną ir už kitą pažiūrą, lygiu pasisekimu galima įrodyti, kad tenai esama ir vienos ir kitos pažiūros: užtenka tuos balsus patiekti, kaip pievoje užtenka pirštu parodyti į avį ar žąsį. Ir mano patiektieji pavyzdžiai, regis, yra nedviprasmiškai aiškūs. Jei kard. Gibbons tvirtina, jog amerikietinis Bažnyčios ir Valstybės atskyrimas esanti vienintelė sveika santvarka, ir juo greičiau krikščioniškosios tautos ją priims, juo geriau bus Bažnyčiai ir jos narių stiprėjimui, — negi apverssi jo žodžius kojomis aukštyne ir tvirtinsi, kad jis pasisako už Bažnyčios ir Valstybės uniją? Arba jei vysk. Būčys vadina JAV konstitucijoje įrašytą tikėjimo ir įsitikinimų reikimo laisvę sveika mintim ir sako, jog valstybė turi teisę aprūpinti žmonių kūno gyvenimo reikalus, o neturi kompetencijos kištis į dvasios, pažiūrų ir tikėjimo reikalų aprūpinimą, — kokią kitokią reikšmę galima tiems žodžiams priduoti negu tą, kad valstybė į jas nesikiša ir palieka vienodą laisvę reikštis? Man dėl to neatrodo, kad būčiau prasilenkęs su vysk. Būčiui priderančia pagarba, kaip p. Gražiūnas tvirtina. Palikdamas pačiam skaitytojui nuspręsti to priekaišto teisingumą, galėčiau vien pridėti, kad jis paliečia ne vien mane, bet ir prof. Maceiną, daug geriau vysk. Būčį už mane pažinusį: savo straipsnyje apie nepasaulėžiūrinę politiką profesorius duoda lygiai tuos pačius a. a. vyskupo žodžius jai paremti (1948 m. spalio mėn. "Aidų" 393-394 p.). Ir ne vien prof. Maceinai panašus kaltinimas turėtų kliūti, bet ir Maritainui, vienam žymiausių katalikų mintytojų: ir jį reikėtų sugėdinti, kam prasilenkia su pagarba jau nebe vyskupams, o dviem kardin-

lams, nes keletose savo veikalų cituoja mano paduotus kard. Cerejeira ir kard. Manningo žodžius nepasaulėžiūrinės politikos teorijai paremti (plg. "Man and the State", Chicago University Press, 1956, 163 ir 181 p. Tarp kitko ši knyga šiltai rekomenduojama vysk. Brizio minėtame "Tėvynės Sargo" straipsnyje, 121 p.).

Trys konkretūs pageidavimai

Nevienas "Laiškų Lietuviams" skaitytojas drauge su manim, galvoju, būtų dėkingas p. Gražiūnui, jei ir jis savo straipsnį paryškintų. Mano nuomone, tai būtų padarytina pirmiausia šiuose trijuose dalykuose:

a) Neneigtina, kad daugeliui gali nepatikti pasaulėžiūrinės ir nepasaulėžiūrinės politikos vardas dviem minėtom pažiūrom į Bažnyčios ir Valstybės santykius charakterizuoti. Tiedu žodžiai, kaip ir daugelis kitų, dėl žmogiškosios kalbos netobulumo gal ir ne šimtaprocentiniu tikslumu dalyką išreiškia. *Kokį. tad kitokį terminą p. Gražiūnas konkrečiai siūlo?*

Duoti vienai totalistinės, kitai demokratinės valstybės vardą nėra be nemandagių keblumų. Nevienas žymus Bažnyčios autoritetas tvirtina, jog kiekviena valstybė, net pati demokratiškiausia, yra įpareigota išskirti Katalikų Bažnyčią iš kitų ypatinga globa ir atskirų sektų laisvės siaurinimu. To reikalauja, pavyzdžiui, kard. Ottaviani savo išgarsėjusioje, nevieno Amerikos dienraščio gausiai komentuotoje 1953 m. kalboje Šv. Jono Laterano Universitete Romoje. Vadinti minėtas dvi pažiūras totalistine ir demokratine reikštų prisegti tą kalbą sakiusiam (ir kitomis progomis stipriai panašias mintis išreiškusiam) kalbėtojų negražų demokratijos priešo vardą. Kard. Ot-

taviani yra Sacrum Officium — vieno iš svarbiausių Šv. Sosto departamentų — prosekretorius, antrasis po paties Šv. Tėvo, tam departamentui asmeniškai pirmininkaujančio. Ta pačia linija kalba T. F. Cappello, S. J. savo traktate apie viešąją Bažnyčios teisę. Ir jam kliūtų šis nemandagus epitetas. T. Cappello yra gal vienas žymiausių bažnytinės teisės žinovų, drauge su rekomenduotu T. Gundlach profesoriaujas mano lankomajame universitete.

b) Savo straipsnio gale p. Gražiūnas duoda patarimą: jei mums rūpi ne kas kita, o koks yra šiuo klausimu Bažnyčios mokslas, užuot ginčyjęsi, galime kreiptis į atitinkamą Bažnyčios instituciją, ir sužinoti, ko norime.

Bet jeigu nesužinosime? Tapaaiškina pavyzdys. Tur būt, kiekvienam žinoma, kad domininkonai ir jėzuitai nesutaria vienu įdomiu klausimu: kaip suderinti žmogaus valios laisvę ir Dievo malonės būtiną veikimą. Ir ne vien kad nesutaria, bet istorijos bėgyje abiejų ordinų teologai yra nesykį kaip reikiant susikibę. Bet kuriems galams jiems ginčytis ir nesikreipti į atitinkamą Bažnyčios instanciją, kad sužinotų, kieno tiesa? Kreipėsi. Tačiau atsakymo negavo. Ir vieniems ir antriems palikta laisvė ir toliau dėstyti savąją teoriją. Bažnyčia daug ką autoritetingai mums pasakys apie malonę, jos esmę, vaisius; taip pat apie žmogaus valią, jos laisvę ir kt. Tačiau ar jāsias abi derinti pagal vieną ar antrą teoriją, iš jos autoriteto nesužinosime: iki šiol ji šiuo klausimu nėra tarusi savo žodžio. Dėl to nėra negalimas dalykas ir mums rūpimu klausimu kreiptis į Bažnyčios autoritetą ir nieko nepešti. Tačiau bandyti visada galima. *Kur tada konkrečiai p. Gražiūnas siū-*

Juozas Vaišnys, S.J.

PAVYZDŽIO JĖGA

Amerikoje yra labai įsigalėję posakiai: "This is my business", "This is not my business", "It is not your business" ir t. t. Tokias mintis ir mes esame įpratę išreikšti lietuviš-

kais posakiais ir priežodžiais, sakydami "ne mano kiaulės, ne mano pušos" arba "nekišk nosies, kur nereikia". Visi šitie posakiai ir priežodžiai, be abejo, kartais yra teisingi ir pras-

lo ieškoti to autoritetingo balso: kokiame dokumente ar pasisakyme?

Leono XIII enciklikos neduos patenkinančio atsakymo. Turėkime galvoje, kad mūsų klausimas liečia ne Bažnyčios ir Valstybės santykių dėsnius, o jų praktišką pritaikymą laiko sąlygoms. Antai, žiemą motina rengia savo vaiką šiltais drabužiais, o vasarą daro kaip tik priešingai, kad apsaugotų nuo karščio. Abu jos elgimosi būdai, vienas kitam priešingi, plaukia iš to paties nekintančio dėsniu – mylėti savo vaiką. Tačiau praktiškas tos meilės parodymas įvairuoja, priklausydamas nuo sąlygų: ar lauke šilta ar šalta. Mes tad neklausime, ar motina turi mylėti savo vaiką ar ne – ar Bažnyčia turi saugoti savo veikimo laisvę ir daryti įtakos valstybiniam gyvenimui. Visiems aišku, jog turi. Mums rūpi žinoti kas kita: ar dabartiniu metu lauke šilta ar šalta, ar vaikas aprengrtinamas šiltai ar vėšiai – ar mūsų meto sąlygose Bažnyčia turi daugiau veikimo laisvės ir daro įtakos, prašyda-

ma valstybės varžyti kitų tikėjimų ir pažiūrų reiškimaši, ar palikti visiems vienodą laisvę. Jei tad mūsų meto sąlygos būtų jau nebe tos, kuriose Leonas XIII rašė – ir yra svarių teologų, tai tvirtinančių, pvz. T. J. C. Murray, S. J., gilus katalikų politinės filosofijos žinovas – nebus tikslu to popiežiaus enciklikas laikyti veidrodžiu dabartiniam metui.

c) Jeigu tad atitinkamoje Bažnyčios instancijoje norimu klausimu negautume atsakymo, mums būtų palikta laisvė pasirinkti, lygiai kaip Dievo malonės klausime esame laisvi rinktis domininkonišką ar jėzuitišką pažiūrą.

Tikiuos jog p. Gražiūnas priims šį patikslinimą ir pakvietimą tokioje pat dvasioje, kurioje jie mano parašyti: kad ir šitame klausime – atviros, konstruktyvios diskusijos dėka ir Lietuvos himno idealu – mūsų žingsnius palydėtų šviesa ir tiesa. Jo straipsny parodytas didelis taktas ir meilė tiesos gėriui tuo nė kiek neleidia abejoti.

mingi, bet jie gali tapti ir gana pavojingi žmonių bendruomenėje. Jei-
gu jiems bus teikiama per daug reikš-
mės ir pagal juos bus visuomet tvar-
komi žmonių tarpusavio santykiai,
tai žmonijos socialinis bendravimas
turės žūti.

Žmogus yra socialinis tvarinys,
jis negali vienas, atsiskyręs nuo vi-
suomenės, gyventi. Kiekvienas žmo-
gus turi tam tikras pareigas visuo-
menei. Žmonija yra lyg didžiulis me-
chanizmas. Kiekvienas individas yra
mažas, bet labai svarbus to mecha-
nizmo ratelis, jis yra sujungtas su vi-
suomene daugeliu įvairiausių ryšių:
nei jis be visuomenės, nei visuome-
nė be jo negali tobulai gyventi. Žmo-
gus nusikalstą visuomenei, jeigu tik
savimi rūpintųsi, jeigu dėl kitų jam
nebūtų nei šilta nei šalta.

Labai retai galima pasakyti, kad
"tai yra grynai mano reikalas", daž-
niausiai tie "reikalai" yra bendri ir
kitiems mūsų draugams, artimie-
siems ir pažįstamiems. Ar žmogus
nori ar ne, vis tiek jis gyvena visuo-
menėje ir savo elgesiu daro visuo-
menei gerą ar blogą įtaką, savo gy-
venimo būdu duoda kitiems gerą ar-
ba blogą pavyzdį. Žmogaus pavyz-
dys kito asmens gyvenimui gali būti
šviesus spindulys arba tamsus šešė-
lis. Pavyzdžio jėga yra tikrai labai
didelė, dažnai mes ją per mažai ver-
tiname.

Daugelis mano, kad tik didelių
žmonių gyvenimas ir pavyzdys daro
kitiems įtaką, o į paprastus eilinius
žmones arba į nedaug kelio nužengusius
jaunuolius niekas nekreipia dė-
mesio. Tokio galvojimo klaidingumą
norėčiau įrodyti vienu atsitikimu iš
savo gyvenimo.

Prieš keletą metų, gyvendamas
Romoje, eidavau kas mėnesis į vieną
ligoninę klausyti išpažinčių. Kartą

ten nueinu prieš pirmąjį mėnesio
penktadienį ir, įėjęs į ligonių kam-
barį, randu gulinčius keturis vyrus.
Prieinu prie pirmojo ir pasiteirauju,
ar jis nenorėtų atlikti išpažinties. Jis
piktai pažvelgė į mane ir atsakė:

— Jau dvidešimt metų, kai tokiais
niekais aš neužsiiminėju. Nedarysiu
išimties nei šiandien. Prašau mane
palikti ramybėje.

Aišku, kad jo "ramybės" nenorė-
jau drumsti, todėl pažvelgiau į ant-
rąjį. Tas buvo beskaitas komunistiš-
ką laikraštį. Paniekinančiai jis man
mostelėjo ranka ir pasakė:

— Jokių reikalų savo gyvenime
su kunigais nenoriu turėti. Nesivar-
gink tamsta — su manimi jokio "biz-
nio" nebus.

Ką padarysi. Atsisukau į trečiąjį.
Nors jis nemiegojo, kai įėjau į kam-
barį, bet dabar buvo nosisukęs į sie-
ną ir pusbalsiai knarkė. Nenorėjau
jo "žadinti", todėl, pažvelgęs į ketvir-
tąjį, paklausiau:

— Ar ir tu nenori išpažinties?

Tai buvo kokios penkiolikos me-
tų berniukas. Vienintelis toks jaunas
tarp tų suaugusių ir bepradedančių
žilti vyrų. Jis tyliai atsakė:

— Prašau, tėve, atsisėsti prie ma-
nės, aš noriu atlikti išpažintį.

Atsisėdau. Jis atliko išpažintį ir
pasakė, kad, gydytojų nuomone, jam
pasveikti nėra vilties — už kelių die-
nų gal reikės skirtis su šiuo pasauliu.
Dar kokią dešimtį minučių pasėdė-
jau ir pasikalbėjau su tuo simpatišku
berniuku. Jis visiškai nebijojo mir-
ties, buvo labai linksmas, kad galėjo
atlikti išpažintį ir rytoj priims komu-
niją. Visą laiką jis kalbėjo pusbalsiai,
todėl ir tie trys vyrai galėjo mudvie-
jų pasikalbėjimą girdėti. Su juo at-
sisveikinęs, norėjau išeiti. Tačiau tas
vyras, kurs skaitė komunistišką laik-
raštį ir su kunigais jokių reikalų ne-

norėjo turėti, paprašė, kad aš ir prie jo lovos atsisėčiau. Atsisėdau.

— Vis dėlto nutariau ir aš atlikti išpažintį... Kai mažas buvau, ji man tiek ramybės suteikdavo... — nedrąsiai jis man pradėjo aiškinti.

Jis man kalbėjo ir kalbėjo, išsipasakodamas visą savo gyvenimą, kartais sukašdamas dantis, kad galėtų sulaikyti ašaras. Po keliolikos minučių išpažintis buvo baigta, ir aš ruošiausi išeiti, bet ir tas pirmasis, kurs "jau dvidešimt metų tokiais niekais neužsiiminėjo", dabar sugalvojo "užsiiminėti" ir atliko nuoširdžią išpažintį. Po to klausiamu žvilgsniu pažvelgiau ir į tą, kurs pirmiau "miegojo". Dabar jau ir jis buvo "pabudęs". Į mano klausiamą žvilgsnį truktelėjo pečiais ir atsakė:

— Ką padarysi... reikia ir man.

Ir jis atliko išpažintį ir prašė rytoj atnešti komunią.

Štai ką padarė jauno berniuko pavyzdys! Kaip jis suminkštino tų užkietėjusių ateistų širdis! Jo pavyzdys pasiekė tai, ko negalėjo pasiekti kunigo žodis. Juk visai teisingai yra sakoma, kad "verba movent, exempla trahunt" — žodžiai sujudina, bet pavyzdžiai patraukia". Jeigu tas penkiolikmetis berniukas nebūtų turėjęs drąsos išpažinti savo tikėjimo, jeigu jis būtų pabijojęs išsiskirti iš savo vyresniųjų likimo draugų, tai jų visų amžinas likimas gal būtų buvęs taip pat panašus ir amžinai nelaimingas. O dabar to berniuko garbės vainiką gal puoš ir trys šviesūs perlai — gražiu pavyzdžiu laimėtos trijų vyrų sielos.

Taip. Žmogus vienas neina nei į dangų nei į pragarą. Vienu ar kitu keliu jį lydi pulkai žmonių, kuriuos savo geru ar blogu pavyzdžiu jis patraukė eiti paskui save.

IŠ FILMŲ PASAULIO

Bruno Markaitis, S. J.

THE PRINCE AND THE SHOWGIRL

Tikrai nebloga komedija, kurios pagrindiniai veikėjai — Laurence Olivier ir Marilyn Monroe. Veiksmas vyksta Londone 1911 metais, kai į Jurgio V-jo karūnaciją atvyksta ir Karpatijos Princas (Olivier) ir tarp kitų — daugiau ar mažiau svarbių — ivykių susitinka su gražia amerikiete mergina (Monroe).

Kad Olivier yra didelio masto ir pakankamai universalus aktorius, tai žinome jau ne pirmi metai. Abejonių turėta dėl Monroe, šis filmas dabar yra nenuginčijamas įrodymas, kad ji turi nemažą vaidybinį talentą, gerus davinius ir aiškų sugebėjimą komedijai. Reikia sutikti su kai kuriais filmų kritikais, kad jos vaidybinis pasisėkimas nėra kiek nenukentėtų, jei jos suknios būtų bent vienu numeriu didesnės. Jai nebėra jokio reikalo ir jokios priežasties priklausyti prie tos Hollywood'o žvaigždžių grupės, kurių pasisėkimo garantija yra ne talentas, bet anatominės disproporcijos.

Muzika nuotaikinga, nors neoriginali. Filmą pasižymi labai gera fotografija ir spalvingais momentais iš karūnacijos iškilmų. Jam netrūksta subtilumo ir gero skonio, bet dėl tematikos jis siūlytinas tik suaugusiems.

THE LITTLE HUT

Komedija, kurios humoristinę gyvybę dažniausiai išgelbsti David Niven'o išradingumas. Nors Ava Gardner ir Stewart Granger yra neblogi, bet — mūsų manymu — jų pastangos yra mažiau sėkmingos. Beja, tenka prisiminti, kad Granger buvo žymiai stipresnis komiškuose vaidmenyse, kai jis dar vaidino britiškuose filmuose.

Susilaikome nuo šio filmo siūlymo, nes tematika ir kai kurios situacijos, mums atrodo, stokoja jautrumo ir gero skonio.

FIRE DOWN BELOW

Šis filmas čia recenzuojamas ne dėl meninių ar vaidybinių nuopelnų, bet dėl to, kad prieš kiek laiko viename lietuviškame dienraštyje pasirodė šio filmo vertinimas, kuriame buvo entuziastingai džiaugiamasi, kad pagrindinė filmo veikėja vaizduoja lietuvaitę, ir buvo apgailestaujama, kad filmas ir tariamos lietuvaitės reputacija nukentėjusi dėl dviejų laukinių šokių, kuriuos Rita Hayworth — ir pagal mūsų nuomonę — išpildo be skonio ir be gėdos. Bet mums atrodo, kad šis* sielojimasis didelio pagrindo neturi, nes filmo tekstas, kalbėdamas apie tariamos lietuvaitės tautybę, sako nei daugiau nei mažiau: "She comes from Lithuania, Estonia or some other place. Her story changes..."

Nors filmas buvo bene ištisai suktas nuostabiai gražioje Karibų gamtoje, bet turinys yra palyginti lėkštas, o pagrindiniams charakteriams trūksta aiškesnio gyvenimo tikslo. Vis dėlto, intryga supinta gana įdomiai, ir veiksmas rutuliojasi sparčiu žingsniu. Labai gaila, kad Rita Hayworth tebesutinka pasirodyti filmuose, kurie ją vaizduoja tik gatvės merginos vaidmenyje.

THE GUNFIGHT AT THE O. K. CORRAL

Filmas rodo Amerikos Vakarus ir viena, epizodą iš beveik legendarinio policijos maršalo Wyatt Earp gyvenimo. Pagrindiniai vaidmenys tenka aktoriams Burt Lancaster (Earp) ir Kirk Douglas (Doc Holliday). Ypač pastarasis pasirodo su gana įdomiai sukurtu charakteriu.

Turinys kalba apie pereinamąjį Amerikos Vakarų laikotarpį, kuriame virė nenumalšinamas noras gyventi ir plėstis, kuriame civilizacija leido pirmą-

sias šaknis, o brutalus ir savanaudis trumparegiškumas kovojo tiek prieš žmogų, tiek prieš įstatymą, kai susidurdavo priešingos jėgos ir interesai.

Labai gera fotografija ir režisūra išnaudoja kiekvieną detalę ir įjungia ją į visumos mozaiką, sustiprindama tiek veiksmo išpūdį, tiek charakterio įtikinamumą.

VERTA PAMATYTI:

- THE GREEN MAN, su Alistair Sim, britiška komedija, kuri turi labai daug humoro, intrygą, labai įvairius charakterius, neišsemiamą siurpryzų aruodą, taip būtiną komedijai, ir meistrišką režisūrą. Deja, ši komedija laukia iš žiūrovo tikrai gero anglų kalbos mokėjimo.

- THE D. I. (The Drill Instructor). Čia vaizduojama Amerikos Marinių paruošimas, kietas ir negailestingas rikiuotės viršila, kuris iš jaunų bernelių padaro puikiai parengtus ir užgrūdintus kovos vyrus. Filmą suktas su Marinių Korpuso pritarimu ir naudingas susipažinti su smogiamąja Amerikos jėga, kurios kraujas yra nudažęs ne vieno pajūrio smėlį ir buvęs ne vienos pergalės kaina. Pagrindiniame vaidmenyje Jack Webb.

- JONNY TREMAIN, Walt Disney produkcija. Filmą vaizduoja pradinį Amerikos Revoliucijos laikotarpį. Siūlytinas visiems.

- TWELVE ANGRY MEN, su Henry Fonda. Puikiai režisuotas filmas, rodąs dvyliką vyrų teisme, kuriems reikia nuspręsti tariamo žmogžudžio kaltę. Nepaprastai įvairūs charakteriai. Filmą siūlytinas suaugusiems ir vyresniam jaunimui.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Vysk. Vincentas Brizgys. TRISDEŠIMT MEILĖS ŽODŽIŲ. Gyvenimo temomis Kristaus dvasioje. Išleido Liet. Knygos Klubas. 168 psl., kaina \$1.50. Tikrai vertinga knyga, kurioje aiškiu ir paprastu stiliumi trumpai yra paliesti svarbūs gyvenimo klausimai.

Stasys Raštikis. KOVOSE DĖL LIETUVOS.

II dalis. Kario atsiminimai. Išleido "Lietuvių Dienos", Los Angeles, 1957 m. Meninę dalį prižiūrėjo P. Puzinas. Gausiai iliustruota, 688 psl., kaina: įrištos — \$7, neįrištos — \$6.50.

Felix Timmermans. KAIMIETIŠKOJI PSALMĖ. Romanas. Vertė V. Kazokas. Išleido Nida, Anglijoje.

DIENOS TARP DANGORAIŽIŲ. Studentijos sukaktuvinis leidinys. Redagavo: I. Čepėnaitė, T. Remeikis, J. Šapkus, J. Šoliūnas. Viršelį ir užsklandas piešė J. Šapkus. Kalbą taisė A. Tamulynas. Spausdino Morkūno spaustuvė Čikagoje. 112 psl., daug iliustracijų iš studentų gyvenimo ir veiklos.

A VISIT WITH LITHUANIAN GIRL GUIDES. Lietuvių skaučių propagandinis leidinys, skirtas svetimtaučiams. Redagavo D. Dirvonytė. Bendradarbiavo: L. Čepienė, V. Čepaitė, G. Mačiukienė, O. Mendelevičiūtė, D. Variakojytė, O. Ščiukaitė, Dr. M. Budrienė. Labai daug gražių iliustracijų.

"LAISKAI LIETUVIAMS" 5541 SOUTH PAULINA STREET • CHICAGO 36 • ILLINOIS • U. S. A.

